ÇANAKKALE İÇİNDE

İÇİNDEKİLER

İLK TAARRUZ

"Kimin himmeti milleti ise o, tek başına bir millettir."
Bediüzzaman

Kul Muhammed; yirmi iki yaşında bir delikanlı Abdullah Efendi ise orta yaşlı, kasaplık yapan bir mollaydı. Kader; ikisinin yolunu Avustralya'nın Silver City şehrinde birleştirmiş, canciğer dost olmuşlardı.

Silver City; sanki Bağdat gibi, Şam gibi sokaklarında develerin dolaştığı bir Arabistan şehrini andırıyordu. Şehrin Müslüman mahallesinde Kul Muhammed dondurmacılık yaparken, Abdullah Efendi kasaplık yapıyordu.

Abdullah Efendi Fatih Medresesi'ni bitirmiş bir mollaydı. Kısa zamanda çevredekilerin sevgisini kazanmıştı. Keza, Kul Muhammed de çarşı pazar "Kaymaklı kaymaklı!" diye bağırarak dondurma satarken insanların tanıdığı, güvendiği bir sima olmuştu. Dondurma arabasını kırmızı beyaza boyamıştı. Bu iki insan, belki de Sultan Abdülhamit'in buradaki Müslümanlara sahip çıkması için gönderdiği devlet görevlileriydi. Çünkü halleri, tavırları, konuşmaları hiç de öyle sıradan insanlar izlenimi vermiyordu.

Bir zaman sonra I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle beraber İngilizler, Avustralya'nın her yerinden cepheye asker toplamaya başladılar. Osmanlı'dan gelen haberler de iç açıcı değildi. Molla Abdullah ve Kul Muhammed'in bütün sohbetleri, Osmanlı'nın savaşa girmesi üzerineydi. Balkanlar'ın elden gitmiş olması içlerinde derin bir yaraydı. Akıllarının bir yarısı sürekli memleketteydi.

Kul Muhammed o gün Çanakkale Cephesi'ne asker toplandığının haberini aldı. Yurt edinmeye çalıştıkları bu ülkenin insanları kendi memleketini tarumar etme planının bir parçası olmaya hazırlanıyorlardı. O akşam bir araya geldiklerinde, durumu Molla Abdullah'a heyecanla anlattı. Zira Molla Abdullah da durumdan çoktan haberdar olmuştu.

Hemen baş başa verip neler yapmaları gerektiğini konuşmaya başladılar. Bir yolunu bulup memlekete döneceklerdi, ama nasıl? Molla Abdullah'ın aklına bir fikir geldi:

– Biz de cepheye gitmek için müracaat edelim. Oraya varınca gereğini yaparız.

Bu fikir Kul Muhammed'in aklına yatmıştı. Keza memlekete gitmek için bundan başka da bir yol görünmüyordu.

Bir gün sonra askerlik şubesine giderek askere yazılmak istediklerini belirttiler. Ancak Avustralyalı yetkililer müracaatlarını, "Siz Osmanlısınız." diyerek

geri çevirdiler. Hatta ısrarcı olmaları hâlinde savaş esiri muamelesi görebileceklerini belirttiler.

Molla Abdullah ve Kul Muhammed, hemen öyle teslim bayrağını çekecek insanlar değildi. O gece sabaha kadar baş başa verip, vatanları için neler yapabileceklerini konuştular. Molla Abdullah son sözü söyledi:

– Mademki bu topraklardan gitmemize izin verilmiyor, o zaman biz de mücadeleyi Çanakkale yerine burada veririz. Avustralyalılar, Çanakkale'nin geçilmeyeceğine burada kanaat getirmeliler.

– Öyle ya, dedi Kul Muhammed, vatana giden yollar kapalıysa cihada giden yollar her zaman açıktır.

İkisi de son derece kararlı gözüküyorlardı. Kul Muhammed ve Molla Abdullah, ilk iş olarak ellerinde avuçlarında ne varsa onunla silah temin ettiler. Şehrin çöp yerlerinden boş şişeleri toplayarak, şehir dışında sakin bir yer bulup kendilerine talimgâh yeri yaptılar. Boş şişelere ateş ederek kendilerini geliştirdiler. Aslında ikisinin de daha önce iyi silah kullandıkları anlaşılıyordu.

Birkaç günlük talimden sonra, iki kişilik bir ordu olmuşlardı. Aldıkları bilgiye göre, ocak ayının birinden itibaren trenle asker sevkıyatı başlayacaktı. Hemen bütün malzemelerini dondurma arabasına yükleyerek şehrin yakınındaki dağa çıktılar. Plan gereği, dağın eteğindeki bir boğaza mevzilenecekler, oradan geçen trenlere saldıracaklardı.

Kul Muhammed, boğazın yanındaki tepeye Türk Bayrağı'nı dikti. Dondurma arabasını, boğazın hemen girişinde rayların üzerine bıraktı. Arabanın üzerinde de kırmızı-beyaz bir bayrak vardı.

Asker yüklü tren boğaza girdiği zaman, makinistin gözleri fal taşı gibi açıldı. Rayların üzerinde bayrak olan bir araba duruyordu. Hemen kola asılarak treni durdurdu. Etrafa baktıklarında, tepede de aynı bayrağın dalgalandığını gördüler. Şaşırmışlardı.

Trenin etrafında onu koruyan atlı bir birlik vardı. Trenin durmasıyla beraber atlı birlik hareketlendi. Atlı birlikler, silahlarını tepedeki bayrağın bulunduğu yöne doğrultmuşlardı ki birden birliğin başındaki kumandan göğsünü tutarak yere yuvarlandı. Ardından trene kurşun yağmaya başladı. Neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Trende can pazarı yaşanıyordu. Makinist treni hareket ettirdi. Tren, onlarca yaralı ve ölüyle geriye dönmek zorunda kaldı.

Bir müddet sonra bölgeye güvenlik birlikleri gönderildi. Dağdaki iki kahraman Türk'ün ateşi o kadar etkiliydi ki gelen güvenlik birliği, dağda bir Türk birliğinin olduğunu düşündü. Onlar da ateş yağmuruna tutulunca, bölgeye askeri birlikler sevk edildi.

Gelen birlikler boğazda çakılıp kalıyordu. Askeri birliklerin sayısı artırılarak etraflarını dört bir yandan sarmaya başladılar. Kendileriyle savaşan Türklerin en

az bir tabur olduğunu düşünmüş olacaklar ki ona göre bir kuvveti yığmışlardı bölgeye.

Bir müddet sonra Kul Muhammed, kelime-i şehadet getirerek, Molla Abdullah'ın kucağında şehadet şerbetini içti. Molla Muhammed, arkadaşının başını yavaşça yere bırakırken; "Kardeşim ne mutlu sana ki Çanakkale Savaşı'nın ilk şehidi oldun." diyerek, Çanakkale'nin ikinci şehidi olma gayretiyle yeniden silahına sarıldı. Beyaz sarığını düzeltti, yeniden peş peşe ateş etmeye başladı.

Çatışma başlayalı sekiz saat olmasına rağmen Avustralya birlikleri hâlâ bu iki kahramanı durduramamıştı. Bir müddet sonra iki kahramanın olduğu yerden sen gelmez oldu. Molla Abdullah da yaralanmış kan kaybediyordu. Beyaz sarığını düzeltmek için hafifçe doğruldu. Avustralyalılar, önce bunun bir teslim bayrağı olduğunu düşünüp sevindiler. Fakat son mermilerinin silahında kalmasını istemeyen Molla Abdullah, son bir hamleyle ateş etmeye başladı. Bir müddet sonra Türklerin olduğu yerden ses gelmediğini gören Avustralya askerleri, temkinle yanlarına yaklaştılar.

Yanlarına geldiklerinde Molla Abdullah Ve Kul Muhammed silahlarına sıkı sıkıya sarılmış kanlar içinde yatıyorlardı. Hemen etrafa dağılarak başkalarını da aramaya koyuldular. Etrafta başka kimseler yoktu.

Birliklerin başındaki İngiliz kumandan şaşkınlığını gizleyemedi.

Hemen üzerlerini aradılar. Molla Abdullah'ın üzerinden bir not çıktı. Şöyle yazıyordu:

"Bu yaptığımızı Allah ve Sultanımız adına yapıyoruz. Cihadımız Hak yolunadır. Ne yaptığımızı bir biz, bir Allah biliyor."

İngiliz kumandan başını salladı. "Türklerin hepsi bu ruha sahipse, Çanakkale'den geçmek hiç de kolay olmayacak galiba!" dedi.

Avustralya tarihine, Broken Hills Savaşı olarak geçen bu çatışmada yüzlerce ölü ve yaralı veren Avustralyalılar, bu işi iki kişinin yaptığına bir türlü inanamıyorlar, hâlâ dağın eteklerinde diğer Türkleri arıyorlardı.

BÖYLE ANALAR OLDUKÇA

Havada keskin bir soğuk vardı. Çanakkale Boğaz'ından geçit vermeyeceğine inanan Osmanlı, kara savaşlarının çıkacağını düşünerek Çanakkale'ye ciddi oranda asker sevkıyatı yapıyordu.

33. Alay; Havran, Edremit ve Ezine üzerinden Çanakkale'ye intikal ediyordu. O akşam alayın Havran'da konaklaması kararlaştırıldı. Alay subaylarından bir gurup, köy muhtarıyla görüşürken başlarındaki subay durumu izah etti:

– Muhtar Efendi havanın durumu malum. Askerin donanımı da malum. Bu soğukta asker dışarıda kalırsa daha cepheye varmadan telef olur. Askerin sayısını da az çok tahmin edersin.

Muhtar, kendinden emin görünüyordu. Kumandana saygıyla ve tebessümle cevap verdi:

– Gönlünüz rahat olsun kumandanım. Biz zaten duyduk ve hazırlığımızı çoktan yaptık. Savaş sadece cephede olmaz. Biz de bu savaşın bir parçasıyız. Tam olarak sayınız ne kadar?

– Üç bin.

– Kaç hayvanınız var?

– Yüz elli kadar.

– Subayınız ne kadar?

– Elli civarında.

– Tamam, biz de aşağı yukarı bu kadar tahmin etmiştik kumandanım. Kırk koyun kesildi ve beş kazan pilav pişirildi. Hayvanlar için de dört ahır boşalttık. Asker ve subayın da yerleri hazır. Her eve durumuna göre sayı verdik. Başka bir isteğiniz var mı kumandanım?

Kumandan hislenmişti.

– Daha ne olsun Muhtar. Askerlerim adına size çok teşekkür ederim.

Birlikler takım takım evlere dağıtıldı. Kimi yerlerde nöbet yerleri tesbit edildi. Askerler yedirilip içirilip yerleştirildi.

İlerleyen vakitte emir subayı Teğmen Şükrü, açıkta kalan oldu mu düşüncesiyle, köy meydanında dolaşıyordu. Elindeki değneği yere çakarak gayretle iki büklüm yürüyen bir nineye rastladı. Hemen atılıp nineye yardım etmek istedi:

– Nine hayırdır, gece vakti buralarda ne arıyorsun, bir derdin mi var?

Nine, değneğinden destek alarak doğrulmaya çalıştı. Elindeki feneri subayın yüzüne doğrulttu.

– Evlatlarımı arıyorum.

– Hayırdır kayıp mı oldu evlatların?

– Ah evladım! Bana dokuz asker gelecekti. Muhtar öyle söylediydi. Yerlerini hazır ettim. Bekledim bekledim bu vakte kadar gelen olmadı. Evlatlarım açta açıkta mı kaldılar acep, diye meraklanıp buraya geldim. Bari sen yardımcı ol da oğul, evlatlarımı alıp da evime gideyim.

Teğmen Şükrü, oldukça duygulanmıştı. Bu ihtiyar nine de kendisi gibi vazife şuuruyla açıkta kalan var mı diye endişe ediyordu. Bu milletin her biri bir kumandan şuurunda, diye düşündü. Ninenin elini öptü ve onu rahatlatmaya çalıştı.

– Nineciğim hiç meraklanma! Açta açıkta kalan olmadı. Var sen evine git hadi!

– Muhtar bana söz verdiydi hani. Bu sevaptan mahrum mu kaldım şimdi? Yarın Huzur-u Mahşer'de Rabbim, "O gece sen ne yaptın?" diye sorarsa ya.

Teğmen Şükrü, nineyi memnun etmek istedi. Karargâhta henüz uyumamış birkaç asker buldu. Onları kattı ninenin peşine. Nine, hazine bulmuş defineci sevinciyle düştü askerlerin önüne. Sanki iki büklüm uçan bir kuştu. Teğmen Şükrü, ninenin ardından baktı uzun uzun.

– Bu topraklarda bu analar ve onların duaları oldukça, düşman bizi asla yenemez, diye mırıldandı.

İSTANBUL'UN SESİ

Emin Hoca, birkaç haftadır olduğu gibi o sabah da keyifsiz geldi fakülteye. Memleketin istikbalinde görünen sisler içini burkuyordu. Bu kez odasına uğramadan ders vereceği sınıfa yöneldi. Fakat fakülte koridorlarında tuhaf bir durum vardı. Sanki tatil gibi koridorlar bomboştu.

Merakla sınıfa girdi. Sınıfta kimse yoktu. Tahtadaki yazıya ilişti gözü.

"Muhterem Hocam!

Ayasofya Camii'ndeki vaazlarınız ve derslerinizden aldığımız ruhla, milletimizin namusunun tehlikede olduğu şu günlerde Çanakkale'ye gidiyoruz. Yüreğiniz rahat olsun. Orada sizin öğrencileriniz; bir gönüllü birlik oluşturarak, tek vücut sömürgeci düşmanların karşısına çıkacak. Dualarınızı üzerimizden eksik etmeyiniz. Hakkınızı helal ediniz lütfen.

Bütün çocuklarınız adına 403 Nazmi."

Emin Hoca bu satırları okurken, yoğunlaşmasını çoktan tamamlamıştı. Hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

"Teşekkür ederim evlatlarım, asıl siz hakkınızı helal ediniz." diyerek sınıftan çıktı. Odasına yine uğramadı.

Sokaklarda bir müddet başı yerde yürüdü. Etrafa buruk gözlerle bakındı. Öğrencilerinin sesleri ve düşmanın Çanakkale önlerine dayandığı haberi, içinde sürekli yankılanıyordu. Derin düşünceler içindeydi. Sultanahmet Meydanı'na geldi. Ayasofya'yı ve Topkapı Sarayı'nı dalgın gözlerle seyretti. Milletinin mazideki ihtişamını, bir de şu an düştüğü hâli gözleri önüne getirdi. Hüzünlendi, oturdu gözyaşı döktü.

Sonra Sirkeci Meydanı'na yöneldi. İnsanların yüzünde, İstanbul kapılarına dayanan savaşın endişesi okunuyordu. Etrafta, savaşa ayarlanmış bir hayat yaşanıyordu. Telaşlar, uğraşlar, gidiş-gelişler, hep savaşa ayarlıydı. Etrafından gelip geçen insanların konuşmalarından, telaşlı ve heyecanlı olmalarının sebebini anlıyordu.

Yanından, babasının elini gururla tutmuş bir çocuk geçti. Biriktirdiği paralarını orduya bağışladığını anlatırken, büyümüş gibi bir eda takınıyordu. Karşıdan gelen komşu kızı, Kızılay hastanesinde gönüllü hemşire olarak çalışmış, ancak bir hafta sonra annesini görebilmek için eve geliyordu. Başka bir cepheden yaralı olarak dönmüş bir gazi, yanındakilere Çanakkale cephesine gitme düşüncesinden bahsediyordu.

Yokuşun başında geriye dönüp Boğaz'a baktı. Suların üzerinde bir denizaltı bir görünüp bir kayboluyordu. Bu denizaltı belki de Çanakkale'ye dayanan

düşmanın halkta oluşturduğu korkuyu hafifletmek ve halka güven vermek için, Marmara ile Boğaz'da geziniyordu. Sirkeci garından kalkan, içi cepheye giden askerlerle dolu tren, "Haydi cephedeki bayrama!" der gibi coşkuyla düdüğünü öttürüyordu. Yenicami önünde nizami adımlarla yürüyen askerlerin hep bir ağızdan söyledikleri vatan türküsü, dalga dalga etrafa yayılıyordu.

Meydanın az ilerisinde cepheye gönüllü gidenlerin yazıldığı bir merkez vardı. Bugün merkezin önünde de uzun bir kuyruk…

Kısacası İstanbul'da her şey, "Haydi cepheye!" diye sesleniyordu.

Kararını vermişti. "Haydi, bismillah!" diyerek, kuyruğun arkasına doğru yöneldi.

DÜĞÜNDEN CEPHEYE

Davulun tok sesi karşı tepelerde yankılanıyor, bütün dere-tepe, köydeki düğün neşesine şahitlik ediyordu. Köy meydanında gençler halay çekiyor, kadınlar evlerin damlarına çıkmış meydandaki şenliği seyrediyor, çocuklar neşeyle etrafta koşuşturuyordu. Meydandaki muhtarlığın önündeki asmanın gölgesinde oturan ihtiyarlar, aralarında sohbet ediyorlardı.

Birden davulun sesi kesildi. Halay başındaki gençler öylece kalakaldılar. Köy kâhyasının tok sesi, meydanda yankılanmaya başladı:

– Ey ahali! Duyduk duymadık demeyin. Çanakkale'de savaş çıkmış. Yedi düvel memleketimizin kapısına dikilmiş. Kasabadan müftü efendi haber salmış. Akşama gönüllü kafile çıkacakmış. Gitmek isteyenler muhtarlığa gelip isim yazdırsınlar. Duyduk duymadık demeyin!

Meydan bir anda matem sessizliğine büründü. Halay başındaki gençler aralarında bir müddet konuştuktan sonra, kimi muhtarlığa doğru kimi evine doğru

yöneldi. Bir anda düğün sahiplerinden başka kimse kalmadı meydanda. Damatlıklar içindeki Bekir, aceleyle evine doğru yürümeye başladı. Soluk soluğa geldi evlerinin kapısına. Avlunun kapısını telaşla, hızlı hızlı çaldı. Küçük kız kardeşiydi kapıdaki.

– Anamı kapıya çağır hele!

– Niye ki abi!

– Sorma sen, acelem var hemen anamı çağır.

Ailenin tek erkek evladıydı Bekir. Bundan dolayı ailesinin gözünde pek kıymetliydi. Köylük yerde erkek evlat demek arka demek, güç demekti. Anasının babasının ona yüzünü ekşittiğini hiç gören olmazdı. Anası hemen avluya çıktı. Düğün telaşındaydı.

– Hayırdır evladım, bir şey mi oldu?

– Oldu ya ana! Çanakkale'de harp çıkmış. Herkes, muhtargile gönüllü yazılmaya gitti. Akşama gönüllü kafile çıkacakmış. Öteki işleri bırak hele. Biraz giyecek, biraz azık hazır et. Ben yazılmaya gidiyom!

Anası ellerini böğrüne bastırdı. Derin bir iç geçirdi önce. Gözleri fal taşı gibi açıldı.

– Vay başımıza gelenler! Oğlum sen neler diyon öyle. Bugün senin düğünün, derneğin var. Kınan bile yakıldı. Akşama nikâhın var. Bu ne acele. Düğünün bitsin, muradına er, gidersin sonra. Olmaz mı?

– Olmaz ana kalamam! Arkadaşlarım benim namusumu korumak için düşman karşısına giderken ben sıcak yatağımda yatamam.

– İyi de kınalı kuzum, peki geline ne diyeceğiz? Kızcağızı aldık göç ettirdik, şimdi ne diyeceğiz!...

– Anacığım! Ayşe'm benim helalimdir. Ona, "Bekir namusunu korumak için düşman üzerine gitti." dersiniz. Ayşe elinin kınasını soldurmasın, beni beklesin. Harp bitince düğünümüze kaldığımız yerden devam ederiz.

– A benim kınalı kuzum, sen iyice aklına koymuşsun. İyi de ya geri dönmezsen?

– …

Anası ne söylediyse Bekir'e dinletemedi. Gitmeyi, iyiden iyiye aklına koymuştu Bekir. Avlu kapısından hızla çıkarak gözden kayboldu.

Anası, emziği elinden alınmış çocuklar gibi kalakaldı öylece. Olduğu yere yamalı bohça gibi çöküverdi. İçerdeki çeyiz düzenleme işi bir anda yarım kalmıştı. Gözyaşı dökerek içli bir ağıta durdu. Çeyiz düzenlemeye gelen mahalle kadınları ağıtı duyup dışarı çıktılar. Haberi alır almaz her biri hızla evlerine yöneldiler. Zira her evde cepheye namzet birkaç yiğit vardı.

Bekir, kısa bir zaman sonra Gelibolu'da çatışmanın ortasında buldu kendini. Bir süre sonra da gösterdiği kahramanlıklar sebebiyle çavuş oldu.

Arıburnu'nda düşmana karşı geniş çaplı bir saldırı başlamış ve bu saldırı, düşmanın ağır top bombardımanından sonra felakete dönüşmüştü. Dört gün boyunca

yaralılara dokunulamadı. Yaralı askerlerin çoğunun yarası kangren olmuştu.

Bekir Çavuş da yaralılar arasındaydı. Yarasının kanını kendisi durdurmuştu. Ateşler içindeydi.

Beşinci gün İngilizlerle ateşkes imzalandı. Şehitler, tepeye gömülürken yaralılar sahra hastanesine kaldırıldı. Bekir Çavuş da sahra hastanesine götürüldü.

Birden çavuşun başındaki beş on sıhhiye eri, yüksek sesle tekbir getirmeye başladı. Başındaki askerlerle beraber kendisi de tekbir getiriyordu. Sahra çadırının içi "Allahü Ekber, Allahü Ekber!" sesleriyle inliyordu. Bekir Çavuş bayılmıştı. Kendine geldiğinde bir bacağı yerinde değildi. Doktorlar, hemşireler ve sıhhiye erleri yorgunluktan bitap düşüp, dinlenmeye çekildiler.

Bekir Çavuş, biraz sonra yatağında doğruldu ve hemşirelere seslenmeye durdu:

– Benim ameliyatım bitti. Beni daha burada ne diye tutuyorsunuz. Ben hemen cepheye dönmeliyim!

Yatağından hızla kalkıp kapıya yöneldi. Ne ki bacağının biri yerinde değildi. Sendeledi yere kapaklandı. Hemşireler, sıhhiye erleri daha başlarını yastıklarına yeni koymuşlardı ki gürültüyü duyar duymaz yataklarından fırladılar.

Sıhhiye erleri, Bekir Çavuş'u hemen yerden kaldırıp yeniden yatağına yatırdılar. Fazla kan kaybetmiş, yüzü beyaz bir tülbente dönmüştü. Yarasından kan süzülüyordu. Bilincini kaybetmek üzereydi.

Hemşire, telaşla doktorları uyandırdı. Bacağı yeniden kalçasına kadar kesilebilirdi. Doktorlar hazırlanırken gelip Bekir Çavuş'un başucuna oturdu. Bekir Çavuş, köyünü anlatmaya başladı hemşireye. Sonra düğününü, anacığını... Bilinci gidip gidip geldi. Sonra, bir sessizliğe büründü. Hâlâ yaşıyordu.

Uzaktan ezan sesi gelmeye başladı. Bekir Çavuş yavaşça gözlerini araladı. Hemşire, hâlâ başucundaydı. Dudaklarını zorlukla kımıldatarak hemşireyle konuştu:

– Bu ses ezan sesi, değil mi?

– Evet ya, ezan sesi?

Mırıltıyla ezanı tekrar etmeye başladı. Ezan bitince, acı dolu gözlerle hemşireye baktı:

– Hemşire Hanım galiba ben şehit olacağım!

Dudaklarındaki mırıltı yavaşça kayboldu. Derin bir sessizliğe büründü. Hemşire üzerindeki çarşafı yavaşça çekerek Bekir Çavuş'un yüzünü kapattı.

Bekir Çavuş'un yüzünde hafif bir tebessüm vardı.

BOŞ TABAK

Kapı hızlı hızlı vurulunca, Cemile Kadın'ın yüreği hop etti. Yerinden kalktı, telaşla kapıya yöneldi. Dışarıdakilerin kim olduğunu sormadan kapıyı açtı. Hâlinden her an bir haber beklediği anlaşılıyordu. Kapıda iki asker duruyordu. Bir anda gözleri büyüdü. Nutku tutulmuştu. Bir şey söyleyemedi. Elini göğsüne bastırarak askerlerin diyeceklerini beklemeye durdu.

Gözlerini kapadı, dudakları kıpırdamaya başladı. Çanakkale cephesindeki Ali'sinin acı haberinin geldiğini düşünüyordu. Askerlerden biri seslendi:

– Anne, Halil Efendinin evi burası mı?

Sesi çıkmadı Cemile Kadın'ın. Başıyla onayladı askerin sözünü.

– Evde midir?

Cılız bir ses tonuyla cevapladı bu kez:

– Dükkândadır kendisi.

– Dükkânı nerdedir anne?

Cemile Kadın, hemen içeriye yöneldi. Yeniden kapıya geldiğinde üzerine bir örtü almıştı. Tez canlı

tavırlarla, ayakkabılarını giymeye durdu. Askerlerin vereceği haberi kendisi de duymak istiyordu.

– Ben size göstereyim evladım. Düşün peşime.

Telaşlı adımlarla uçarcasına dükkâna vardı. Göğsü inip inip kalkıyordu. Halil Efendi, eşinin iki askerin önüne düşmüş telaşla yanına geldiğini görünce dükkânın kapısına çıktı.

– Buyurun evladım, hayırdır?

– Askerlik şubesinden çağrılmadasın Halil Efendi!

Hanımının telaşını fark eden Halil Efendi sözü kurcalamadı. Hanımı atıldı söze.

– Efendi, sorsan Ali'me bir şey mi olmuş.

– Hanım sen telaşlanma. Ben şimdi ne olduğunu öğrenir gelirim. Öyle bir şey olsa muhtar caminin kapısına asardı. Gönlünü ferah tut. Sen şimdi eve git, ocağa kuru fasulye koy. Bugün canım hep kuru fasulye çekti.

Halil Efendi askerlerin önüne düştü, aceleyle askerlik şubesine vardı. Kumandanın huzuruna çıkarıldı. Kumandan acele ediyordu.

– Halil Efendi, dedi, çok geç kaldın. Askerde sizin emsallere ihtiyaç oldu. Senin emsallerin Çanakkale'ye gidiyor, hemen onlara yetiş!

– Bize ihtiyaç varsa vatana canımız feda kumandanım. Lakin apar topar geldim. Bir koşu eve uğrayıp helallik dileyeyim.

– Halil Efendi, zaten geç kaldın. Cepheye giden insanda kimin hakkı olur? Sen de sevdiklerine hakkını helal edersin olur biter. Kafile yeni yola çıktı. Gecikirsen yetişemezsin. Biz evine haber veririz.

Halil Efendi, çaresiz emre uydu. Apar topar yola koyuldu ve kafileye yetişti.

Cemile Kadın'a, Halil Efendi'nin cepheye gittiği haberi iletildiğinde hem ferahladı hem mahzunlaştı.

* *

Halil Efendi'den o günden sonra bir daha haber alınamadı. Çanakkale'de savaş bitti, Ali geldi ama Halil Efendi dönmedi. Cemile Kadın, hayatı boyunca her akşam kuru fasulye pişirdi. Sofraya hep bir boş tabak koyup kaldırdı.

Torunları oldu, bu alışkanlığını hiç değiştirmedi. Tabaklara kuru fasulye koyarken, sofraya boş bir tabak koymayı ihmal etmedi. Tabakla beraber kaşığını da yanından eksik etmedi. Kendisi, pişirdiği kuru fasulyelerden bir lokma dahi ağzına koymadı.

Cemile Kadın, ölüm döşeğinde oğluna vasiyet etti:

– Oğlum, sofrada babanın tabağını sakın eksik etme. Ola ki döndüğünde açtır!

BİR AZİZLİK

O gece şiddetli fırtına ve yağmur vardı. Her an düşmanın saldırısı bekleniyordu. Düşman saldırısına karşılık bütün tedbirler alınmıştı.

Düşman, dev zırhlılarıyla Çanakkale önlerine dayanmasına rağmen, Kumandan Said endişeli görünmüyordu. Böyle bir lodos fırtınasında, düşman gemilerinin Çanakkale Boğazı'na girmek için hamle yapmalarının imkânı olmadığını düşünüyordu.

Sadece bir tehlike vardı o da denizaltılar... Kaldı ki onların dahi bu havada rahatlıkla Boğaz'da manevra yapmaları beklenemezdi.

Kumandan Said'in içinde bulunduğu kârgir bina, fırtına karşısında hırpalanıyor, kalın perdeli pencerenin aralıklarından içeriye rüzgâr uğultu olup doluyordu. Yağmurun sesi, camlarda bir kamçı gibi şaklıyordu. Bütün bu olumsuz havaya rağmen yine de dikkatli olunmalıydı. Askerler de böyle düşünüyor olmalıydılar ki hepsi, düşmanın her an beklenen saldırı ihtimali karşısında diken üstündeydiler.

Kumandan Said yerinden doğruldu, kandili kararttı. Pencerenin perdesini hafif araladı. Kumkale'ye nazır pencereden uzun uzun denizin yüzeyini seyretti. Rüzgârın etkisiyle havada savrulan yağmur damlaları, görüş mesafesini olumsuz etkiliyordu.

Perdeyi kapatarak ışığı yeniden açtı. Tahta masanın başına oturdu. Aklında hep düşmanın saldırıya geçeceği an vardı. Gözlerine bir türlü uyku girmiyordu. Abdestliydi. Kalktı, teheccüd namazına durdu. İslâm âlemi için uzun uzun dua etti.

Yağmurun şiddetinin ve fırtınanın etkisinin biraz azaldığı, camdaki damlacıkların şiddetinden anlaşılıyordu. Namaz sonrası yeniden ışığı karарttı ve pencereye yöneldi. Denizin yüzeyi şimdi biraz daha iyi görülebiliyordu. Hamidiye Koyu'nda demirlemiş olan iki gemiyi fark etti. Hemen dürbününü gözlerine dayadı. Denizde, torpil tarlasının yakınında uzunca bir karaltının kımıldadığını fark etti. Avının hareketlerine kilitlenen pars gibi iyice dikkat kesildi:

– Bu bir denizaltı olmalı, diye söylendi.

Yağmur şiddetini azaltmakla beraber yağmaya devam ediyor, suyun üzerinde kabarcıklar meydana getiriyordu. Gözlerini denizden ayırmadı. Karaltının yarısı dışarıdaydı. Belli ki fırtınadan faydalanmaya çalışarak keşif yapıyordu.

Kumandan, hemen birliğinin teyakkuza geçmesini sağladı. Kısa sürede herkes silah başındaydı. Sanki

bütün askerler bu anı bekliyormuşçasına tavşan uykusunda gibiydiler. Birliğin çok kısa sürede silah başı yapmış olması hayret vericiydi. Zaten topçular, nöbetleşe olarak silahlarının başında uyuyorlardı. Silahlarının başına geçen askerlerde sessiz, gergin ve ıslak bir bekleyiş başladı.

Kumandan Said, yanındaki takım çavuşuyla olayı değerlendirmeye başladı:

– Böyle bir havada tehlikeyi göze alarak keşfe çıkmak takdir edilir bir durum doğrusu!

– Kumandanım, belli ki bunlar Boğaz'ı geçmeye kararlılar.

– O hâlde durum vahim demektir. Biz de en az onlar kadar, hatta kat kat daha fazla kararlılığımızı göstermeliyiz.

Denizaltı, ilerlemesine devam ediyordu. Kumandan daha fazla beklemedi. Hemen emrini verdi:

– Topçular ateşe hazır olsun!

– Emredersiniz kumandanım!

Biraz sonra, karaltının menzile girdiğini gören Kumandan Said hemen emrini verdi:

– Ateş!

Türk topçusu peş peşe ateş ediyor, makineli tüfekler aralıksız çalışıyordu. Yağmur yeniden hızlanmıştı. Sanki yağmur da Türk topçusuyla beraberdi. Gecenin sessizliği bir anda kulakları sağır eden bir gürültüye

bürünmüştü. Denizaltının etrafında sular fokurduyor, Seddülbahir ile Çimenlik arası inliyordu.

Denizaltı sanki yedi canlı canavar gibiydi. İsabet alıp sendeliyor, suya bir batıyor bir çıkıyordu. Bu hâliyle sanki Türk topçusuyla alay ediyordu. Durum tuhaftı. Kumandan Said ateşkes emri verdiğinde, ortalık bir anda sakinleşti. Havada sadece yağmurun ve rüzgârın sesi duyuluyordu.

Tuhaftı, hem de çok tuhaftı! Denizaltı onca isabet almasına rağmen yine de denizin yüzeyindeydi. Kumandan Said, durumu öğrenmesi için öncü bir asker görevlendirdi. Asker derhâl bir çatanaya (küçük deniz taşıtı) binerek denizde telaşsız yüzen denizaltının olduğu yöne doğru yaklaşmaya başladı. Mevzilerdeki askerler de heyecanlı bir bekleyiş içerisindeydiler.

Asker, çatanasıyla denizaltına iyice yaklaştı. Denizaltında hiçbir hareketlilik gözükmüyordu. Biraz daha yaklaştı. Birden yüzünde tuhaf bir tebessüm belirdi!

Etraf yavaş yavaş ağarmaya başlamış, yağmur ve fırtına şiddetini iyice azaltmıştı. Sırtlardaki askerler, gördükleri manzara karşısında mevzilerini terk ederek merakla sahile doğru inmeye başladılar. Kumandan Said de sahile inmiş merakla bekliyordu.

Askerin, çatanasının peşine iple bağlayarak sahile çektiği nesneyi gören diğer askerler hep birlikte gülüşmeye başladılar. Bu denizaltı zannedilen siyah nesne;

şiddetli fırtınada, Çimenlik önünde denize dökülen çayın denize sürüklediği dallı budaklı kocaman bir kütüktü!

Askerler, yardımlaşarak kütüğü neşe içinde sahile çıkardılar. Kütüğün her tarafına mermiler saplanmıştı. Âdeta ona atılan her mermi isabet etmişti. Herkesin gözü kumandandaydı. Kumandan Said gülümsedi:

– Böyle fırtınalı havada, attığı bütün mermileri hedefe isabet ettiren Türk topçusu ve askeri, Allah'ın yardımıyla düşmana da geçit vermeyecektir. Bu hadise bizim için iyi bir tatbikat oldu. Rabbimiz, biz bilmeden bizi uyanık tutmuş, düşmana bilenmek için talim yaptırmıştır. Sınıf kürsülerinden, Kur'ân rahlelerinden kalkıp gelmiş olmalarına rağmen ne yaptığını, ne yapacağını bilen böyle imanlı, aydın, vatansever askerlerimiz, düşmanın saldırıları karşısında da görevlerini layıkıyla yerine getireceklerdir. Buna inancım tamdır, dedi.

HACI MESUT

Teğmen Emin, okulu bitirir bitirmez cepheye gönderilmiş çiçeği burnunda, genç bir kumandandı. Çanakkale savaşlarının en çetin geçtiği alayda görev almıştı. Düşman ateşi altında her gün onlarca vatan evladı kırılıyordu. Kimi zaman geriden gelen ikmal kuvvetiyle durumu idare ediyorlarsa da bu da yetmiyordu.

Talimgâh yeri İzmir'in Alipınar köyüydü. Acemi askerler burada kısa süre silah eğitiminden geçiriliyor sonra da cepheye sevk ediliyorlardı. Cephedeki durumun aciliyeti gereği alışılmış kurallara pek aldırılmıyor, eli silah tutan herkes toplanıp Alipınar'a getiriliyordu. Böylece alay alelacele tamamlanıyordu.

Gelenlerin içinde yaşlıca, sessiz sedasız, kendi hâlinde bir Habeş vardı. Trablusluymuş. Teğmen Emin'in Konyalı Aziz Çavuş diye bir çavuşu vardı. Aziz Çavuş, nedense Hacı Mesut ismindeki bu Trablusluyu bir türlü sevmemişti. Belki de derisinin kara oluşundan dolayı bir önyargı içindeydi. Sürekli onun miskinliğinden, uyuşukluğundan dem vuruyordu.

– Bunu boşuna eğitiyoruz, bu savaşmasını beceremez, cephede bizi mahcup eder, diyordu.

Hacı Mesut ise Aziz Çavuş'un hamlıklarına, hakaretlerine sabrediyor, boyun büküyordu.

Aziz Çavuş bir sabah, Teğmen Emin'e tekmil veriyordu.

– Bölük, şu kadar kişiyle, emir ve görüşlerinize hazırdır kumandanım, dedikten sonra alaylı bir ifadeyle, "Ha bir de şu Hacı Mesut var." diye ekledi.

Kumandan Emin, çavuşun bu tavrını yadırgamıştı.

– Bırak Aziz şu adamla uğraşmayı. Sen işine bak. O zaten yaşlı, sen onu talime çıkarma, koğuş temizliğine ver, deyiverdi.

O günden sonra Hacı Mesut talime çıkmayıp geri hizmette vazife aldı. Herkesin yardımına koşuyor, bir anne şefkatiyle askerlerin üzerine titriyor, ancak Aziz Çavuş'un gözüne bir türlü giremiyordu.

Kısa süre sonra Teğmen Emin hastalandı. Ateşler içinde yanıyordu. Durumu çok ağırdı. Bir günde sanki erimişti. Talimgâhta ne doktor, ne ilaç, ne sıhhiye memuru vardı. Olanlar da zaten cephedeydi. Çaresizlik, gözlerde birkaç damla yaştı. Akşama doğru Teğmen Emin kendinden geçti.

Duadan başka yapacak bir şey yoktu. Kumandan Emin'in durumunu görenler, "Sabahı bulamaz." diyorlardı. Aziz Çavuş, kumandanının başında, çaresizce

kıvranıyordu. Sıkıntılı ve telaşlı bir şekilde bir talimgâha, bir karargâha koşup duruyordu.

Hacı Mesut, Aziz Çavuş'un yanına gelerek başıyla selam verdi. Aziz Çavuş, selam verenin kim olduğunu anlamış olacak ki oralı bile olmadı. Çekingen bir ses tonuyla çavuşa seslendi:

– Çavuşum, duadan başka çare kalmadı. Bir nefes edeyim mi?

– Teğmen'in zaten işi bitmiş, et bakalım ne olacak?

Hacı Mesut, Teğmen Emin'in yanına yaklaştı. Gözlerini yumdu. Sessizce dua etmeye başladı. Dua faslı uzadıkça Aziz Çavuş'un canı sıkıldı. Orada bekleyen iki askere, siz bekleyin, işareti verdikten sonra oradan ayrıldı.

Aziz Çavuş saatler sonra, Teğmen Emin'in durumunu öğrenmek için, talimgâhtan ayrılıp yeniden karargâha geldi. Saatler geçmişti. Hasta, boncuk boncuk terlemeye başladı. Hacı Mesut da onunla beraber terliyor, hâlden hâle giriyordu. Hastanın başucundaki askerler, şaşkınlık içinde ses etmeden olanları seyrediyordu. Ancak, ayakta bekledikleri için takatleri kesilmişti.

Birden Aziz Çavuş içeri girdi.

– Hani ne oldu miskin adam, saatlerdir duan bitmedi mi?

Hacı Mesut, Aziz Çavuş'a dönüp fısıltıyla konuştu:

– Tamam, kurtuldu, ne isterse verin, yesin.

Teğmen Emin, hâlâ ölü gibi kıpırdamadan yatıyordu. Aziz Çavuş, alaylı bir gülümsemeyle çıkıştı:

– Yemek mi? Baksana Teğmen ölü gibi. Sen dalga geçiyorsun herhâl!

Tam o sırada yataktan bir inilti duyuldu:

– Su!

Aziz Çavuş'un yüzünde şaşkınlık vardı. Hacı Mesut'un yüzüne tuhaf tuhaf baktı. Heyecanla askerlere emir verdi:

– Hemen su getirin?

Teğmen Emin, iki gün sonra sapasağlam, birliğinin başındaydı. O günden sonra Hacı Mesut herkesin gözdesi oldu. Hiç kimse onu aşağılamaya kalkmadı. Aziz Çavuş, ona söylediklerinden dolayı mahcuptu. Hacı Mesut'u yalnız gördüğü bir anda yanına yaklaştı.

– Hacı, galiba sana haksızlık etmişim. Benimkisi önyargılı bir cahillikti. Hakkını helal et.

– Helal olsun kumandanım. Erdemli olan davranış, hatayı görmek ve hatadan dönmektir.

Birlikteki herkes, onun samimi bir Allah dostu olduğuna kanaat getirmişlerdi. Hatta bazı askerler, Hacı Mesut'taki başkalığı sezip onun peşinden ayrılmamaya başlamışlardı. Kısa sürede birliğin sanki

manevî kumandanı olmuştu. Herkes ona derin bir saygı besliyordu. En fazla saygı gösterenlerin başında da Aziz Çavuş geliyordu.

Bir gün, Hacı Mesut Aziz Çavuş'a seslendi:

– Çavuşum!

– Söyle Hacı Mesut, bir durum mu var?

– Var ya! Teğmen Emin'e hemen iletsen de yarın, davul dövdürüp, pilav, zerde döktürse.

– Neden ki?!

– Çanakkale'de savaş bitti, zafer bizimdir!

Bu durum Aziz Çavuş'un kafasına yatmamakla beraber, haberi Teğmen Emin'e iletti. Teğmen Emin içten gelen bir gülümsemeyle göğsünü hoplattı:

– Hacı Mesut mu söyledi bunu?

– Evet kumandanım.

– İyi de çavuş, vaziyet hiç de öyle Hacı Mesut'un dediği gibi değil.

– Nasıl yani?

– Gelen haberler kötü!

Birden hızla kapı vuruldu. Teğmen Emin'in postasıydı içeri giren:

– Kumandanım ordu müfettişi!

Ordu müfettişi, yanındaki birkaç subayla aniden içeriye girince Teğmen Emin hemen ayağa fırladı, selam verdi.

– Yolumuz buradan geçiyordu, öylesine uğradık Teğmen. Yoksa bizimkisi planlı bir teftiş değil.

– Hoş geldiniz kumandanım buyurun.

– Hoş gördük inşallah.

– Cephede vaziyet ne âlemdedir kumandanım!

– İyi gelişmeler yok. Orduyu geri çekecekleri söyleniyor, öyle olursa İstanbul düşer, vaziyet çok fena!

Ordu müfettişi anlattıkça Teğmen, göz ucuyla Aziz Çavuş'a bakıyordu.

Ordu müfettişi gittikten sonra Aziz Çavuş, soluğu Hacı Mesut'un yanında aldı.

– Sen savaş bitti diyorsun ama ordu müfettişi hiç de öyle söylemiyor!

– Çavuşum, sen Teğmen Efendi'ye söyle. Yarın, davul dövdürüp, pilav, zerde döktürsün.

Aziz Çavuş, Hacı Mesut'la dalga geçmemeye yeminliydi. Aziz Çavuş'un aklı karıştı!

Akşamın geç saatlerinde Alipınar'a kan ter içinde bir atlı girip Teğmen Emin'in önünde selâmı çaktı. Aziz Çavuş da oradaydı.

– Gözümüz aydın efendim, çok şükür muzafferiz, Çanakkale'yi kurtardık. Savaş bitti.

Şaşkınlık ve hayret, Teğmen Emin'in yüzünde kırbaç izi gibiydi. Heyecanla seslendi:

– Haber hemen birliğe duyurulsun, davul dövdürülüp, pilav, zerde döktürülsün.

Askerde bir bayram sarhoşluğu vardı. Haberi duyan önce secdeye kapanıyor, sonra sevinç naraları atıyordu. O gece sabah namazına kadar; davullar dövülüp, pilavlar, helvalar yenildi. İzmir'in yiğit efeleri, diz vurup zeybek oynadılar.

Sabah namazı vaktiyle beraber herkesin gözü Hacı Mesut'u aramaya koyuldu. Zira Allah dostu olduğu anlaşıldığı günden beri namazları o kıldırıyordu.

Bütün birlik, Yunus Aleyhisselâmın kavminin, şehri terk eden Yunus Aleyhisselâmı şehrin dört bir yanında, yana yakıla araması gibi Hacı Mesut'u aradılar, ama bulamadılar. Ancak yatağının başucunda bir not bulabildiler. Teğmen Emin, bütün birliği sabah namazı öncesi toplayarak, Hacı Mesut'un notunu okudu:

– Evlatlarım! Benim görevim burada bitti. Zaferiniz mübarek olsun. Beni duadan unutmayasınız.

Namaza durduklarında bütün askerler, Çanakkale zaferinin nasıl gerçekleştiğinin sırrını anlamışlardı. Başta Aziz Çavuş olmak üzere hepsi gözyaşı döküyordu.

ASKERİN GÜNLÜĞÜ

Ay ışığının alacasında bir kenara çekildi. Önünde uzayıp giden Boğaz sakindi. Gün batımıyla, güneşin ve savaşın harareti noktalanmıştı. Barut kokan toprak henüz soğumamıştı. Güneşin ısıttığı toprağın sıcaklığını, hafif bir rüzgâr dalgalandırıyordu.

Günlüğünü çıkardı ve ay ışığında yazmaya başladı. Böyle yapınca, savaşın sıcak ikliminden çıkıp köyüne gidiyor, eşiyle ve sevdikleriyle söyleşiyor, serinliyor, huzur buluyordu. Sanki gündüz düşmanla yaka paça savaştıktan sonra, akşam evine dönüp ailesinin yanında kalıp istirahat ediyor ve dinleniyor gibi oluyordu.

Yine öyle bir andı.

15 Temmuz 1915

Ayşegül'üm,

Bugün Allah'ın izniyle yine düşmana karşı aman vermedik ve yine sağ salim sana döndüm. Bugün nasılsınız? Oğlum yaramazlık yapıp seni yoruyor mu? Sofraya koyacak aş, ekmek bulabildin mi? Sütün

oğluma yetiyor mu? Anam-babam sağ olsalardı böyle gözüm arkada kalır mıydı hiç? Keşke her akşam böyle, hayalen değil de gerçekten yanınızda olabilseydim ve peksimetimin yarısını sizinle paylaşabilseydim. Günde bir ekmek veriyorlar, o da bize yeterdi.

Ayşegül'üm,

Köyün ihtiyar kadınlarına yardım etmeyi ihmal etme. Hele hele değirmenci Hatice Nine'ye yardımdan geri durma. Ha bir de namazını sakın sakın aksatmayasın. Bunca insan burada din için savaşırken, senin namazını aksatman Allah'ın hoşuna gitmez. Sen namazını aksatır da kulluğunda zayıf kalırsan, benim gazamın bir tarafı eksik kalır. Duan bereketli olmaz. Bizim, günahsız gönüllerin dualarına çok ihtiyacımız var. Allah'ın yardımı yetişmezse hâlimiz nice olur?

Bugün bir İngiliz tayyaresi (uçak) üstümüze sekiz on bomba bıraktı. Rahman-ı Rahim bizi muhafaza eyledi de bombaların hiçbiri patlamadı. Bu günlüğümü savaş sonrasında sana hediye edeceğim için her şeyi rahatlıkla yazıyorum. Yoksa tepemize bomba yağdığından sana bahseder miyim hiç! Belki bunlar bir gün tatlı bir hatıra olur.

Bütün ehl-i İslâm burada düşmana karşı tek vücut olduk. Rabbimizi de memnun edebilirsek, gayrı düşmanın topu tüfeği işlemez bize.

8 Ağustos 1915

Ayşegül'üm,

Biliyorum, henüz konuşmasını dahi bilmiyor, ama bugün oğluma yazmak istiyorum. Bana darılmazsın inşallah.

Biricik Oğlum,

Bunları büyüdüğünde kulağına küpe olsun diye yazıyorum sana. Bizim milletimiz asil bir millet. Dini, vatanı tehlikeye düştüğünde aslan kesiliyor. Bilesin ki baban da Çanakkale'de dini, vatanı için harp etmede. Ben eğer burada şehit olursam ve bu defter de eline geçerse, babanın nasıl kahramanca mücadele ettiğini ve nasıl duygularla şehit olduğunu bilesin diye yazdım bunları sana. Bundan dolayı hiçbir zaman mahzun olmayasın.

12 Ağustos 1915

Ayşegül'üm,

Bugün düşman tayyareleri yakınımıza altı adet bomba attı. Şükür ki düşmanın bombaları yine patlamadı.

Sabret, inşallah güzel günlerle beraber olacağız. Namazlarında ordumuza dua et. Senin cephe gerisinde çektiğin çileler, Hak katında duanı makbul kılar. Eğer şehit olursam da gelecek güzel, gazi olursam da güzel

olacak. Zaten imanlı insanların her iki dünyası da güzel değil midir?

Eğer cepheden dönmez de şehit düşersem oğlumu iyi yetiştiresin. Dostunu düşmanını bilsin. En önemlisi de Rabbini bilsin, Efendimiz Aleyhisselâmı bilsin. Bilsin ki hep beraber, ebedi âlemde o Güzeller Güzeli'ne komşu olalım.

Rabbim bizleri iki cihanda da O'nun rengine boyananlardan eylesin.

18 Ağustos 1915

Ayşegül'üm,

Bugün sabah namazı sonrasında yazıyorum sana. Gece boyunca düşman gemileri mevzilerimizi bombardımana tuttu. Rabbime şükür ki yine bizi muhafaza etti.

Şimdi, denizin üzerinde karınca sürüsü gibi düşman gemisi var. Galiba yeni bir çıkarma yapacaklar. Yarın devam ederim inşallah. Tarihini de şimdiden atayım bari. Allah'a emanet.

19 Ağustos 1915

...

SÖĞÜT MEZARLIĞI

Yağmur inceden inceye çiseliyordu. Zaman; Çanakkale'yi kurtarma, İslâm âlemini kurtarma, gerçekte insanlığı kurtarma zamanıydı. Osman; yaşlı anasının ellerini öpmüş, Söğüt'ten Bilecik'te toplanan birliğe doğru yola çıkmıştı. Ata dedelerinin kurduğu bu altı yüz yıllık devleti yıkmaya gelen güruha karşı kayıtsız kalamazdı Osman.

Rüzgâr, fırtınaya dönüşüp daha şiddetli uğuldadı havada. Şimşek, biraz daha fazlaca gürledi. Ve çiseleyen yağmurun şiddeti biraz daha arttı. Osman, aşmakta olduğu tepeden Söğüt'e doğru bir kez daha baktı. Yağmur, uzayan saçlarını yüzüne yapıştırmıştı. Tepeyi aşıp önünde alabildiğince uzanan boşluğu gören Osman, bulutlara yürüyormuş gibi hissetti kendisini. Bu bulutlara doğru nice yürümüştü ataları Ertuğrul Gazi, Osman Gazi.

Sonra, kararan gökyüzünü ufka doğru yaran şimşekler içinde dehşetli manzaralar gördü bir an. Gök gürlemeleri feryatlara ve çığlıklara dönüştü. Sanki

gittiği Çanakkale cephesinde yaşanacak manzarayı görmüştü bir anlık zaman diliminde. "Allahü Ekber" deyip kendine geldi Osman. Gök gürlemesine ve yağmura aldırmadan yoluna devam etti.

Birkaç gün sonra, birliklerin Bilecik istasyonundan hareket edeceğini öğrenen Fatma Kadın, Söğüt'ten Bilecik'e doğru yayan yapıldak yollara düştü. Bilecik istasyonu ağlayan anneler ve yavuklularla doluydu. Fatma Kadın, kalabalık içinde oğlunu görememiş bir o yana bir bu yana koşuşturup duruyordu. Bütün vagonlar cepheye gidecek askerlerle dolmuş, hareket emri bekliyorlardı. Kargaşada oğluyla vedalaşamamıştı Fatma Kadın. Gözleri boncuk boncuktu, ellerini çaresizce yüreğinin üzerine basmıştı. Sanki içinin yangınını dışarı sızdırmak istemiyormuş gibiydi. Cepheye gönderip de göremediği diğer yiğitleri gibi biricik oğulcuğunu da göremeyecekti belki bir daha. Sanki İsmail'ine iki tepe arasında su arayan Hacer annemiz misali; vagonlar arasında trenin bir o başına bir bu başına doğru, gözyaşları içinde koşuşturup duruyordu.

Uzaktan bir kumandan, Fatma Kadın'ın durumunu fark etti. Belki bu anne evladını bir daha hiç göremeyecekti. Yanına vardı, derdini dinledi. Emir verip Osman'ı buldurdu hemen. Osman, annesinin yanına getirildi. Fatma Kadın hasretle ve gururla sarıldı yavrusuna. Öpüp kokladı dakikalarca. Bıyıkları yeni terlemişti Osman'ın, on altısında ya var ya yoktu. Ama

belli ki gözü pekti. Fatma Kadın bir süre sonra kendisini toparladı. Vakur bir edayla seslendi Osman'ına. Sesi titriyordu:

– Evladım, dedi, dedeni, dayını, babanı Dimetoka'da, Galiçya'da, Şipka'da bu vatan için şehit verdim. Sen benim son göz ağrımsın, eğer vatana, dine halel gelecekse var sen de feda ol!

Komutanın gözleri doldu:

– Anne, dedi, başkaca kimsen kalmamış, istersen oğlun seninle kalsın.

Fatma Kadın daha bir vakurlu edayla gözyaşlarını sildi, birden heybetli bir hâl aldı. Kumandanın gözlerinin içine heybetli heybetli baktı.

– Oğul, dedi, oğul bizim memlekete elli yıldır erkek gömülmedi. Gerekirse Osman'ım da gömülmeyiversin, yeter ki vatan sağ olsun. Allah büyüktür.

* *

Birkaç gündür yağmur altında ve yağmurun ağırlaştırdığı zeminin üstünde çarpıştıklarından oldukça bitkin düşmüşlerdi. Gök ölüm yağdırmış, yer ölüm püskürtmüştü. Manzara, Osman'ın Söğüt'ten yola çıkarken gözlerinin önüne getirilen manzaranın aynısıydı.

Yağmur sularıyla dolan mevzilerinden başlarını çıkartamıyor, mevziden mevziye de düşman mermilerine hedef olmaktan çekiniyorlardı. Su dolu tümseklerde sürünerek yol aldıklarından zaten ağır olan asker

elbiseleri çamurla karışık suyu emdiğinden dolayı, üzerinde daha da ağırlaşmıştı. Ve günlerdir aç bi ilaç oldukları için hasta ve zayıf düşmüşler, âdeta bedenleri elbiselerini bile taşıyamayacak duruma gelmişti.

Her ne kadar bedenlerinin bezginlik alâmetlerini ruhlarına duyurmamaya çalışsalar da bunu başaramıyorlardı. Askerlerin arasında kâh inleme, kâh, şikâyet, kâh ümitsizlik ifade eden sözler duyuluyordu yavaş yavaş.

Günler sonra bir akşamüstü yağmur durmuş, düşman da derin bir sessizliğe bürünmüştü. Kendileri için bir soluklanma fırsatıydı bu.

– Bu sessizlik hayra alamet değil, dedi Satılmış.

Yağmurun ağırlaştırdığı zeminden ve havadan sanki keskin bir düşman kokusu geliyordu. Satılmış, Maraşlı bir şeyhin oğluydu. O da ailesinin biricik oğluydu. Her ne kadar yüzünü bir iki defa görmüş olsa da gizliden gizliye sevdiği bir yavuklusu da vardı Satılmış'ın. Geceleri yıldızlara bakıp söyleşirdi sevdiğiyle. Kader, Satılmış ile Osman'ı aynı cephede buluşturmuştu. Birbirine sırt veren, sır veren can dostu olmuşlardı kısa zamanda. Ne ki birkaç gündür süren dehşetli hengâmede birbirlerini kaybetmişlerdi.

Çatışmanın sonuna doğru bir yağmur başlamıştı. Yağmur sonrası, sağda solda çamur içinde yatan yaralılar vardı. Sıhhiyeler, ellerinde sedyelerle sağa sola koşuşturup duruyorlardı. Günün ağarmasıyla beraber savaşın dehşetli yüzü ayan beyan gözler önündeydi.

Kim bilir sivil hayatlarında ailelerinin üzerlerine toz bile kondurmadığı yağız delikanlılar, her bir tarafları kan ve çamura bulanmış hâlde, gözleri açık can vermişlerdi. Hayatta kalabilmiş kimileri, çamura bağdaş kurup gözlerini yere çivileyerek ellerindeki kasaturayla önlerindeki çamur birikintisi sulara bir şeyler yazıyorlarmış gibi yapıyorlardı. Kimisi kucağında can veren asker arkadaşını bir anne edasıyla bağrına basarak gözyaşı döküyor, kimisi de yaralı arkadaşının yüzündeki çamur ve kan lekelerini siliyordu.

Satılmış, sabaha kadar sıhhiyelerle beraber yaralılara yardımcı olmuş, yorgun düşmüştü. Sabaha kadar revir çadırlarına yaralı taşınmasına rağmen yine de etraftan yaralıların iniltileri geliyordu. Günün ışımasıyla beraber Satılmış, parçalanmış cesetler arasında Osman'ı aramaya başladı etrafta. Zira taşıdığı yaralılar içinde görememişti onu. Neden sonra, her zaman 'kan kardeş' diye çağırdığı Osman'ı gördü. Çamurda kan revan içinde mecalsiz yatıyordu. Satılmış'ın yorgun bedeni bir anda canlandı. Hemen arkadaşının yanına koştu. Çamura batmış olan kafasını eliyle havaya kaldırarak kucağına aldı. Hâlâ yaşıyordu. Göğsünden vurulmuştu, yarası tazeydi ve kanıyordu. Satılmış onu revire götürme telaşındayken, Osman ona bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Satılmış durdu. Osman, mecali tükenmiş elini yavaşça sağ göğsüne götürdü. Annesinden aylar önce gelen mektubu çıkardı. Mektup

kan olmamıştı. Parmağını sol göğsündeki kanayan yaranın yerine batırarak mektubun üzerine yazdı: "Kıble hangi tarafta?"

Satılmış, Osman'ın ölürken yönünün kıbleye dönük olmasını istediğini anlamıştı. Yönünü kıbleye çevirdi. Osman, mecalsiz bir ses tonuyla kelime-i şehadeti bitirmişti ki son nefesini vererek şehadet şerbetini içti.

Gözleri açık kalmıştı Osman'ın, öylesine bir garip bakıyordu ki Satılmış'a. Biricik arkadaşını, sırdaşını da kaybetmişti Satılmış. Onunla ayrı memleketlerden olmasına karşın, sanki aynı ağacın iki dalı gibiydiler. Osman'dan Söğüt'ü dinlerken sanki Ayşe'sini dinliyormuş gibi olurdu Satılmış. Ona Maraş'ı anlatırken de hep Ayşe'sini anlatırdı aslında. Belki Osman'ın da bir Ayşe'si vardı, ama hiçbir yıldızlı gecede onunla yıldızlar vasıtasıyla konuştuğu görülmezdi.

Satılmış çamura oturup Osman'ın başını kucağına aldı. Kan revan içinde kalan uzamış saçları yüzüne yapışmıştı. Sonra, açık kalan gözlerini kapayıverdi Satılmış usulca. Musab bin Umeyr gibi güzel ve onun gibi paramparçaydı Osman. Ve yavrusunu kaybetmiş bir anne edasıyla, Osman'ın başını göğsüne bastırarak ağlamaya başladı Satılmış.

Ateşkesle ortalık sakinleştiğinde, Osman'ı diğer 'batan güneşlerle' beraber gömdüler. Söğüt mezarlığına bir erkek cesedi yine nasip olmamıştı. Söğüt mezarlığı yine boş kalmıştı. Yağmur yine inceden inceden çiselemeye başlamıştı.

GÖNÜLLÜ GELDİK

Gün boyu süren çatışmalarda iki taraf da ağır kayıplar vermişti. Ortalık mahşer yeri gibiydi. Şehitler, tebessümlü yüzleriyle boylu boyunca yerlerde yatarken, yaralılar inliyordu. Yaralı ve ölülerin toplanması için karşılıklı ateşkes yapılmıştı. Herkes, yaralı ve şehit arkadaşları için savaş meydanında koşuşturuyordu. Mevziler, terkedilmiş bir tabya sessizliğindeydi.

Güneş, tepelerin ardına sarkarken, gölgeler bayırdan aşağı akın eden bir ordu gibi hızla iniyordu. Akşam, bütün hüznüyle yeryüzüne inmek üzereydi. Şehitler defnedilmiş, yaralılar sahra çadırlarına kaldırılmıştı. Mevzi gerisinde sakin bir hava vardı. Etraftaki gelincikler hafif rüzgârın etkisiyle salınıyorlardı. Sırtlardan Boğaz'a doğru kıpır kıpır bir kızıllık hâkimdi. Sanki biraz önce cehennemî gürültülerin, patlamaların, naraların atıldığı yer değildi burası. İnsanların gürültüleriyle kirletmedikleri tabiat, ne kadar da huzur vericiydi.

O günkü düşman hücumunda bölük âdeta erimişti. Bölük kumandanı Yüzbaşı, oldukça endişeliydi. Bir

gün sonraki düşman saldırısında mevzilerini koruyamayacağından dolayı kendi kendisini yiyor, çaresizce etrafta dönüp duruyordu. Telefonla takviye istedi ve beklemeye başladı. Endişeyle etrafta dönüp dolaşmaya devam etti. Gecenin sessizliğini Yüzbaşı'nın potin gıcırtısı bozuyordu. Ay parlıyor, gece pastel bir ışıkla aydınlanıyordu.

Aradan saatler geçmişti. Gece yarısı, siperleri takviye için istediği askerler geldi. Hepsi askere yeni alınmış daha çocuk yaştaki kişilerdi. Yüzbaşı şaşırdı. Bu çocuklarla yarın düşman karşısında ne yaparım ben, diye endişelenmeye başladı.

Sonra da yeni gelen bölüğü düzene soktu. Çocuk askerler, hafife alındıklarını anlamışlardı. Birden ciddileştiler ve çakı gibi görünmeye çalıştılar. Hepsi çok heyecanlıydı. Yüzbaşı çocuklarla tek tek ilgileniyor, karanlıkta el yordamıyla üstlerini başlarını düzeltiyor, onları sabah yapılacak süngü hücumuna hazırlamaya çalışıyordu.

Yüzbaşı, düzene soktuğu bölüğün karşısına geçti ve sordu:

– Yavrum siz kimsiniz?

İçlerinden biri atıldı söze:

– Bizler öğrenciyiz kumandanım. Vatan için gönüllü geldik!

Orta sıralardan bir diğeri:

– Vatan olmayınca mektep (okul) olur mu kumandanım!

Başka birisi:

– Biz çocukluktan çıktık sayılır. Öğrenciyiz, ama elimiz silah tutacak yaştayız kumandanım.

Yüzbaşının gözleri buğulandı. Bir anda gönlü akıverdi çocuklara. Hepsini kucaklayıp, alınlarından öpmek istedi ama savaş esnasında fazla duygusallığa yer yoktu. Bu savaş için çok küçük olduklarını düşünüyordu. Daha süngü tutmasını bile bilmiyorlardı.

Yüzbaşı, onlarla bir baba şefkatiyle ilgilendi. Daha askerî eğitim bile alma fırsatları olmamıştı. Cepheye yeni gelmişler, acil ihtiyaç olduğu için de hemen cepheye sürülmüşlerdi.

"Mermi böyle basılır. Tüfek şöyle tutulur. Süngü böyle takılır. Düşmana şöyle saldırılır…" diye tek tek sabaha kadar eğitti onları. Ay ışığı altında siperlerin arkasında sabaha kadar talim yaptılar.

Tan yeri henüz ağarmamıştı. Mevzilere, huzur veren bir ses yayıldı. Ezan-ı Muhammedî gönülleri yıkıyordu. Saf saf namaza duruldu. Namaz sonrası dua edildi. Vatan uğruna şehitlik diledi kimisi. Bütün yürekler sanki tek bir dileği söylüyordu. Sanki gökten saf saf melekler iniyordu.

Gün ışımak üzereydi. Ortalık hafif aydınlanır gibi olmuştu. Herkes mevzilerdeki yerini almıştı. Her

yürekte heyecanlı bir bekleyiş vardı. Zira hep bu saatlerde düşman gemileri gelip siperleri bombalıyordu. Yine bekledikleri gibi oldu.

Biraz sonra düşman gemileri yine siperlere bomba yağdırmaya başladı. Yer gök top sesleriyle inliyordu. Her mermi düştüğünde minare gibi alevler yükseliyordu. Mermiler, üzerlerinden ıslık çalarak geçiyordu. Bir anda siperler toz duman içinde kalmıştı.

Bir ara yüzbaşı, yanındaki çavuşa siperin köşesini işaret etti:

– Bu öğrencilere biraz daha moral vermek gerek!

O heyecanla cepheye gelen öğrenciler, kısa süreli bir tedirginlikten sonra silahlarına davranarak, cepheye gelmiş olmanın hakkını vermeye çalıştılar. Kalem tutan ellerin birdenbire silaha alışması kolay değildi. Yüzbaşı, hemen öğrencilerin yanlarına yöneldi.

Öğrenciler, durumu anlamışlardı. Yüzbaşı kendilerine doğru yaklaşırken, içlerinden biri korkmadıklarını göstermek için marş söylemeye başladı.

Annem beni yetiştirdi bu yerlere yolladı

Al sancağı teslim etti Allah'a ısmarladı.

Boş oturma çalış dedi hizmet eyle vatana

Sütüm sana helal olmaz saldırmazsan düşmana

Biraz sonra ona bir arkadaşı daha katıldı. Biraz sonra biri daha... Artık hep birlikte marş söylüyorlardı. Böylece biraz daha cesaretleniyorlar, biraz daha

kendileri oluyorlardı. Marş bitiyor yeniden başlıyorlar. Bitiyor, bir daha söylüyorlardı.

Bu topyekûn marş söylemenin yerini, bir anda teşrik tekbiri aldı. Hep bayramlarda söyleye geldikleri bu kutsi sözler, onları iyice yüreklendirdi. Bu mücadelenin sonunda şehitlik varsa, şehitlik de ruhun bayramı değil miydi?

– Allahü Ekber Allahü Ekber. La ilahe illalahu vallahu Ekber. Allahü Ekber Velillahil Hamd.

Öğrenciler bir anda farklı bir atmosfere girmişlerdi. Gözlerden ve yüreklerden korku silinmişti. Bir anda mevzinin her yeri meleklerle dolmuştu sanki. Öğrencilerin cesaretini topladığını gören Yüzbaşı, durakladı. Yanlarına varmadı. Hepsi siperde yerlerini almışlardı. Düşmanın topçu atışları durmuştu. Hücum başlamak üzereydi. Komutanın tok sesi mevzide dalga dalga yayıldı:

– Süngü taak!

Hepsi hızla silahlarına süngü taktı. Mevzideki bütün yürekler, sanki tek bir yürekti. Öğrenciler cesaretlerini toplamış, gözlerinden korku silinmişti. Tüfeklerine sımsıkı sarılmış, gözleri yuvalarından fırlamış, dişler kenetlenmiş bekliyorlardı. Bekledikleri şeyin ölüm olduğunu bilmek, onları korkutmuyordu.

İçlerinden biri yavaş bir sesle yanındakine vasiyette bulundu:

– Ben şehit olursam, sen de sağ kalırsan, aileme uğra ve onlara söyle ki vatanım için hayatımı bilerek seve seve verdim. Ailem hüzün içinde olmasın, gururlu olsunlar.

Birden bir vasiyet tufanı koptu askerler arasında. Sanki herkes biraz sonra öleceğini düşünüyordu. Genç Mehmetçiklerin hepsi birbirlerine vasiyetlerini yaptılar. Birbirleriyle kucaklaşıp helalleştiler. Sonra hep beraber, "Allahü Ekber!" diye tekbir getirdiler.

Biraz sonra bir gül esansı elden ele dolaşmaya başladı. Gül esansını boyunlarına, yüzlerine sürmeye başladılar. Bunun anlamı, gül bahçesine gidiyoruz demekti. Yani Güllerin Efendisi Peygamber Aleyhisselamın diyarına gidiyoruz demekti.

Birisi elini kaldırıp yüksek sesle duaya durdu.

– Vatanımı kurtar ya Rabbim! Kanım bu vatana feda olsun!

Siperde tam bir Şebi Arus (düğün gecesi) merasimi vardı.

Hepsi bu duayı yapacaklardı ki birden Yüzbaşının tok sesi duyuldu. O an gelmişti.

– Hücuuum!..

Bütün bölük, aynı anda mevzilerinden çıkarak bir ok gibi fırladı. Aynı anda diğer bölükler de saldırıya geçmişti. Öğrenciler; bütün bölüklerin seslendirdiği

ortak sese ses kattılar. Her taraf, "Allah Allah Allah!" naralarıyla inlemekteydi.

...

Saldırı durup ortalık sakinleştiğinde, etraftaki gelincikler savrulmuyordu. Hepsi ezilmişti. Savaş meydanına hoş bir gül kokusu yayıldı. Cennetten bir kokuydu sanki. Gelincikler sanki hiç kokmuyordu.

ÇELİMSİZ MEHMET

Ilık bir temmuz gecesiydi. Çalılıklar arasında sessiz bir kıpırtı vardı. Kitre Köyü önlerinde bulunan düşmana karşı ansızın bir süngü hücumuna hazırlanan Türk birlikleri, Domuzdere'de toplanıyordu. Düşman siperleri üç yüz metre ilerideydi.

Günlerdir devam eden çatışmalarda siperler birbirine yaklaşmış, bir adım dahi ilerleme imkânı kalmamıştı. Geriden gelen Üçüncü Tümen'in askerleri bölük bölük siperlere akıyordu. Daracık bölgede on bini aşkın asker, fundalıklar arasında sessizce yerlerini alıyor, düşmanın ruhu bile duymuyordu. Konuşmak, sigara içmek, yasaktı. Yere dikkatle basıyorlar, çalıların hışırtı çıkarmamasına dikkat ediyorlardı. Askerler cansız birer gölge gibi karanlığı örtü yaparak ilerliyordu. Gecenin karanlığında sadece ağustos böceklerinin sesi duyuluyordu. Ağustos böcekleri, Türk askerlerine sanki yardım ediyormuşçasına o gece daha bir gayretli ötüyordu.

Öndeki askerler, düşman siperlerine on metre kadar yaklaşmışlardı. Bütün askerler yerlerini aldıktan

sonra, süngüler sessizce kınlarından sıyrıldı. Düşman tarafında hâlâ bir kıpırtı yoktu. Yine sessizce, süngüler tüfeklerin ucuna takıldı. Her şey işaretle alınan emirle yapılıyordu.

Nihayet bütün tümen, saldırıya hazır vaziyete gelmişti. Yukarıdaki düşman mevzilerine saldırıya geçmek için, hücum emri bekleniyordu. Askerler, müthiş bir heyecan içindeydi. Biraz sonra Domuzdere mahşer yerini alacaktı. Dakikalar geçtikçe içlerdeki heyecan, göğüslerde alevli bir yangına dönüşüyordu.

Bursalı Çelimsiz Mehmet'in heyecanı sanki diğerlerinden fazlaydı. Zayıf yapılı olmasından dolayı böyle diyordu arkadaşları ona. Kimi zaman bazı arkadaşları ona Çelimsiz derken, işe yaramaz der gibi ifade ediyorlar, o da buna oldukça içerliyordu. Göğsü bir körük gibi inip inip kalkıyordu. Zayıf bünyesine kocaman yüreği ağır geliyordu sanki. İkide bir kum torbalarının arasındaki delikten düşman mevzilerine bakıyor, yerinde duramıyordu. Yanındaki kumandanının kolunu sallayarak fısıltıyla seslendi:

– Kumandanım! Bana müsaade et de takımın sol başına geçeyim.

Kumandanı, "Ne yapacaksın?" manasında eliyle bir işaret yaptı.

– Onu şimdi söyleyemem kumandanım! Hele bana bir izin ver.

Çelimsiz Mehmet'in bakışlarındaki kararlılığı sezen kumandanı, sözü ikiletmedi. Biraz sonra binlerce kişi aynı anda hücuma kalkacaktı. Bir kişi birliğin ha bu başında olmuş ha öbür başında olmuş ne önemi olabilirdi ki! Hem Mehmet'in gözlerinden kendinden emin bir hâl seziliyordu. Herkesin çelimsiz diye pek önemsemediği Mehmet'in iyi bir iş yapacağını düşünmüştü.

– Peki, var git, dedi.

Mehmet, mevzinin içinde iki büklüm süzülüp birliğin öbür ucuna aktı.

Ortalık henüz alacakaranlıktı. Bütün dudaklarda sessiz bir kıpırtı vardı. Hücuma beş dakika kaldığında, heyecan doruğa çıkmıştı. "Hücuma beş dakika var!" emri aynı zamanda, şehadete beş dakika var, anlamına da geliyordu. Bütün kalpler, biraz sonra düşman mevzilerinden harekete geçecek olan makineli tüfek gibi atıyordu.

Evet, saat üç kırk beş. Hücum zamanı.

Türk askerleri bir anda takım takım siperlerinde bir ok gibi fırladı. Yer yer sıçrıyor, yer yer çöküyorlar süratle düşman mevzilerine doğru ilerliyorlardı.

Öndeki birliklerin düşman mevzilerine dalmasıyla beraber, düşman mevzilerinde bir vaveyla koptu. Tepedeki mitralyözün (makineli tüfek) başındaki asker hazır bekliyor olmuş olacak ki, bir anda ölüm kusmaya başladı. Türk askerleri çukurlara ve fundalıkların

diplerine kendilerini attılar. Ortalık mahşer yerine dönmüştü. Kimi siperlerde boğuşuyor, kimi makineli tüfek ateşi altında sürünerek ilerlemeye çalışıyor, kimi de ölüm kusan canavarın ateşiyle şehadet şerbetini içiyordu.

Makineli tüfek, ne yapılıp edilip susturulmalıydı. Yoksa onca vatan evladı kırılacak, süngü hücumundan bir sonuç alınamayacaktı.

Çelimsiz Mehmet, yattığı yerden gözlerini mitralyözün namlusuna dikmiş, yerinden hareket etmek için bir an olsun susmasını bekliyordu. Mitralyözü kullanan askerler bir çukurun içine gizlenmişler, Türk askerinin ateşinden etkilenmiyorlardı. Birden Çelimsiz Mehmet, kumandanına doğru seslendi:

– Kumandanım beni koruyuuun!

Çelimsiz Mehmet, mitralyöz ateşine aldırış etmeden bir yılan gibi sürünerek tepeye doğru yaklaşıyordu. Arkadaşları mitralyözün olduğu yöne doğru ateş etmeye başladılarsa da mitralyöz susmak bilmiyordu.

Etraf, siyah elbisesinden sıyrılıyordu. Çelimsiz Mehmet, korkuyu ve ölümü unutmuştu. Kumandanı, onun hücum öncesi, takımın diğer ucuna geçmesinin sebebini anlamıştı. Bütün takım arkadaşları, onun canını hiçe sayarak sürüne sürüne ilerleyişini, pişmanlık ve takdir hisleriyle izliyorlardı.

Tam mitralyözün altına gelince, ayaklarını tutup sarsmaya başladı. Mitralyöz hedefini şaşırmıştı. Namlusu gökyüzüne doğru ateş ediyordu. Bunu gören arkadaşları bir anda mevzilerinden fırlayarak "Allah Allah!" nidalarıyla harekete geçtiler. Mitralyözün susması ve "Allah Allah!" sesleri diğer birlikleri de harekete geçirmişti.

O an, savaşın kaderinin değiştiği andı.

CEPHEDE NAMAZ

Gökyüzünde hilâl, yerde savaş kıvama ulaşmıştı. Gökyüzündeki hilâl, gizli diliyle sanki düşmana savaşın galibini anlatıyordu. Hilâl, parlak hâliyle belki de düşmanın moralini bozuyor, savaş sahnesine bizim taraftan gizemli bir güzellik katıyordu. Zira hilâl demek, İslâm demekti. Çünkü "Bir hilâl uğruna batan güneş"ler, İslâm uğruna şehit oluyorlardı.

Türk topçuları, Kumkale üzerinden aralıklı ve kararlı atışlarla düşman topçusuna karşılık veriyordu. Vakit ikindiyi aşmıştı. Savaş zamanı, insanın Rabbine en yakın olduğu ve en çok ihtiyaç duyduğu zamanlardı. Bundandır ki Türk askeri ibadetini aksatmıyor, Rabbiyle irtibatını sağlam tutmaya çalışıyordu.

Askerler, mevzilerini terk etmeden sırayla namazlarını kılıyorlardı. Sıra Zeynel'e gelmişti. Su kalmamıştı. Toprakta teyemmüm etti, mevzinin ardına geçti ve namaza durdu. Arkadaşları düşmanın yer yer hızlanan ateşine karşılık veriyorlardı.

Namaz, savaşın hararetinden bunalan askerin huzura erdiği, gönlünün serinlediği, yeniden savaşma azmini,

ümidini tazelediği, bir duraktı. Belki biraz sonra şehadet mertebesine erip yanına ulaşacağı Rabbin huzurunda saygılı bir duruş, bir hâli arz etme makamıydı.

Zeynel, secdeye vardığında alnını yerden alırken sanki yer mıknatıs, alnı demirmiş gibi namaz kılıyordu. Namaza durmasıyla beraber savaşın hengâmesinden soyutlanmış, âdeta başka bir âleme ışınlanmış gibiydi.

Birden, düşman topçusunun atışları hızlandı. Mevzilerde bir koşuşturmacadır başladı. Topçular, aceleyle karşılık vermeye çalışıyor, makineli tüfekler, topçu atışının geldiği yönü dövüyordu.

Birden...

Zeynel'in yakınında şiddetli bir patlama oldu. Ortalıkta mahşeri bir manzara meydana geldi. Göz gözü görmüyor, her şey havada uçuşuyordu. Kulaklar sağır olmuş kimse kimseyi duymuyor, ancak herkes durumun şokuyla, kimi etrafına emirler yağdırıyor, kimi yardım istiyordu.

Mevzideki askerlere bir şey olmamıştı. Top mermisi Zeynel'in yakınında patlamıştı. Mevzidekiler dövünüyorlardı:

– Vah vah, gitti Zeynel!

Olay tam da Fazıl Ahmet Paşa'nın orada bulunduğu bir anda meydana gelmişti. Paşa, birliklerin durumunu yakından görmek için o gün mevzilere inmişti. Toz bulutları yere inmiş ortalık durulmuştu. Herkes

Zeynel'in paramparça olduğunu düşünüyordu. Birden, üstü başı toz toprak içinde bir asker belirdi.

– Bu bizim Zeynel, diye bağırdı birisi.

Herkesin yüzünde bir şaşkınlık! Hazreti İbrahim'i ateşin içinde muhafaza eden Allah, Rahim sıfatının gereği olarak Zeynel'i de korumuştu. Onun hikmetinden sual olunmazdı. Herkes bakışlarını Zeynel'in üzerine kilitlemişti. Zeynel'in gözlerinde korkunun izi yoktu, lakin yüzünde hafif bir endişe seziliyordu.

Patlama meydana geldiği anda başını secdeden kaldırmamıştı Zeynel. O kadar huşu içinde namazını kılıyordu ki dış dünya ile bütün bağlarını koparmış gibiydi. Olan bitenlerden sanki habersizmiş gibi davranıyordu. Ancak patlama görülmemiş şiddetteydi. Patlamanın şiddetli oluşu onu, "Ne oluyor acaba?" düşüncesiyle bir an namazın dışına taşımıştı. Patlamanın olduğu anda başı secdedeydi. İçinden geçen o endişeyle başını secdeden uzun süre kaldırmadı.

Zeynel'i ilk fark eden Fazıl Ahmet Paşa olmuştu. Mevziye girer girmez sordu:

– İyisin değil mi evladım?

– Hamdolsun kumandanım iyiyim.

– Peki, bu yüzündeki endişe hâli de nedir böyle o zaman?

– Kumandanım! Patlama esnasında secdedeydim ve secdeyi, biraz da can endişesiyle, gereğinden fazla

uzattım. Rabbimin yüceliğini defalarca tekrar ettim secdede. Namazımın bozulmuş olması ihtimalinden dolayıdır endişem.

Fazıl Ahmet Paşa, Zeynel'e minnetle baktı. İki eliyle Zeynel'in omuzlarından tuttu, ona gururla baktı ve takdir hissini belli etmek için sallar gibi yaptı. Sonra öz evladı gibi bağrına bastı.

Paşa, oldukça duygulanmış gözleri nemlenmişti. Zeynel'in gözlerinin içine baktı:

– Evladım, dedi, Allah, Rahman ve Rahim'dir. Seni o patlamanın içinde Rahim sıfatıyla muhafaza eden Rabbim, Rahman sıfatıyla da inşallah senin cümle geçmiş günahlarını affeder. Böylesi mahşerî bir durumda, huşu içinde kendisine yönelen kulunu Allah, düşmanın kahrına terk eder mi hiç?

Sonra etrafındakilere döndü:

– İşte Allah'ın sevdiği asker böyle olur. Peygamber ümmetine böyle olmak yaraşır. Askerlerim! Siz bu ruha, bu imana sahip oldukça, düşmanın topu tüfeği bu millete galebe edemez.

HELALLİK

Kocadere Köyü'nde büyük bir sargı yeri kurulmuştu.

Künyelerinden; kimi Urfalı, kimi Bosnalı, kimi Azerbaycanlı, kimi Adıyamanlı, kimi Gürünlü, kimi Halepli olduğu anlaşılan çok sayıda yaralı asker sargı yerine getiriliyordu.

Yaralı askerlerden biri, Lâpseki'nin Beybaş Köyü'nden Halil'di. Yarası oldukça ağırdı Halil'in. Nefes alıp vermekte zorlanıyordu. Son nefesini vermekte olduğunu anlamış olmanın telaşı içinde, kumandanının koluna yapıştı. Kumandanına bir şeyler söylemek istediği bakışlarından okunuyordu. Son nefesini veren insanın, son isteğinin kutsallığına binaen kumandan eğilerek onu dinlemeye hazır olduğunu belirtti. Dudaklarından kelimeler tane tane döküldü Halil'in:

– Kumandanım, benim ölme ihtimalim çok fazla. Ben bir pusula yazdım. Ne olur arkadaşıma ulaştırın.

Tekrar derin nefes alıp, defalarca yutkundu:

– Ben, köylüm Lâpsekili İbrahim Onbaşı'dan bir mecidiye borç aldıydım. Kendisini göremedim. Belki ölürüm. Ölürsem söyleyin hakkını helal etsin.

Kumandan ağlamaklı oldu, yutkundu.

– Sen merak etme evladım, dedi.

Kumandan, kelime-i şehadet getirmeye başlayan askeri bir baba şefkatiyle kucağına aldı. Yüzündeki kanları temizleyerek, o tertemiz alnını şefkatle okşadı. Halil'in dudakları, belli belirsiz yeniden kıpırdadı:

– Kumandanım, söyleyin hakkını helal etsin n'olur!

Asker, az sonra şehadet getirip ruhunu Rahman'a teslim etti ve şehit oldu.

Kumandan, gözyaşları içinde askeri bıraktı. Yanındaki askerlerine emretti:

– Bu şehidi de götürün şu karşı tepeye diğerlerinin yanına gömün!

Lâpsekili Halil, karşı tepeye gömülmek üzere götürülürken, sargı yerine sürekli yeni yaralılar getiriliyordu. Yaralı askerlerden bazısı daha sargı yerine ulaşır ulaşmaz şehit düşüyor, üzerlerinden çıkan eşyalar, künyeler, kumandana ulaştırılıyordu.

Aradan fazla zaman geçmemişti.

Bir şehidin üzerinden çıkan özel eşyaları ve künyesi kumandana ulaştırıldı. Şehidin eşyaları arasında bir pusula vardı. Kumandanın gözleri hâlâ nemliydi.

Hemen pusulayı açtı, okudu. Yoğunlaşmasını tamamlamıştı. Ellerini yüzüne kapatıp hıçkırarak ağlamaya başladı. Bütün vücudu titriyordu. Pusuladaki notta şunlar yazılıydı:

"Ben, Beybaş Köyünden arkadaşım Halil'e bir mecidiye borç verdiydim. Kendisi beni göremedi. Biraz sonra taarruza kalkacağız. Belki ben dönemem. Arkadaşıma söyleyin ben hakkımı helal ettim."

RAHMET BULUTU

Ağustos sıcağı, savaşın hararetli atmosferini daha da dayanılmaz kılıyordu. Savaşın son ve en şiddetli anlarıydı. Anzak Koyu 60. Tepe'ye günün ilk ışıkları düştüğünde düşman mevzileri hareketlenmeye başladı.

Gökyüzü alabildiğine berraktı. Ekmek biçimindeki pamuksu bulutlar, gökyüzüne asılı gibi duruyordu. Güneyden sert bir meltem esiyor, yer yer kurumuş ot parçalarını sağa sola savuruyordu. Lakin gökteki bulutlarda en ufak bir hareketlilik görünmüyordu.

İlerde, İngiliz birliğinin olduğu bölgede yere yakın bir bulut kümesi vardı ki bu diğerlerinden biraz büyük ve farklıydı. Bu bulut kümesi, tepelerin de eğimiyle, sanki toprağın üzerinde duruyormuş gibiydi. Yaklaşık 250 metre uzunluğunda, 65 metre yüksekliğinde ve 60 metre genişliğinde bir bulut kümesiydi bu. Diğer bulut kümelerine göre oldukça da yoğundu.

Bulut, Türk siperlerinin güneybatı doğrultusundaydı. Türk birlikleri 60. Tepe'ye göre daha yukarıda olduğundan, bulutu üstten görebiliyorlardı. Bulut,

biraz sonra kuru bir derenin yatağına doğru ilerlediğinde, onun daha önce durduğu zemin Türk birliği tarafından bütünüyle görülebiliyordu.

Biraz sonra 4. Norfolk Taburu, bu kuru dere yatağında ilerleyerek 60. Tepe'ye doğru uygun adım yürüyüşe geçti. Onlara destek vermek için İngiliz topçu birliği, Türk mevzilerini alabildiğine topçu ateşi altına aldı. Türk askerleri, kısa sürede teyakkuza geçip mevzilerindeki yerlerini aldılar. İngiliz birliği kararlı geliyordu. Ne yapıp yapıp Türk birliğinin olduğu bölgeyi ele geçirmeleri gerekiyordu. Bu durum savaşın kaderini değiştirebilirdi. Türk toplarının menzili, İngilizlerinki kadar uzak olmadığından henüz savunmada kalmışlardı. İngiliz birliği, sayıca ve donanım olarak Türk birliğinden üstün gözüküyordu.

İngiliz birliği, buluta vardığında hiç çekinmeden dosdoğru içine girdi. Türk mevzilerindeki askerler, İngilizlerin menzillerine girmeleri için bekliyorlardı. İngiliz birliği sis bulutu içinde görünmez olmuştu.

Bir süre sonra askerlerin sonuncusu da buluta girip görünmez olunca, bulut sanki yükünü almışçasına yerden yükseldi. Herhangi bir bulut gibi yukarıda duran diğerlerine ulaşıncaya kadar yavaş yavaş havalandı.

İngiliz birliğinin hareketini gözetleyen Türk birliğindeki askerler şaşırıp kaldılar. Bir anda İngiliz birliği yok olmuştu. Bulut, gökyüzünde bekleyen

diğer bulutların yanına kadar yükseldi. Herkesin şaşkınlıktan ağzı açık kalmıştı. Bulutun içine giren İngiliz birliği gözlerden kaybolmuştu.

O ana kadar yukarıdaki yerlerinde öylece duran diğer bulutlar, yerdeki bulut yükselip onlarla aynı hizaya gelir gelmez birden kuzeye doğru uzaklaşmaya başladı. Bir saat içinde Trakya istikametine doğru gidip gözden kayboldular.

Dürbünüyle uzaktaki diğer Anzak birliğini gözetleyen kumandan, onların da bu olaya şahit olup şaşkınlık içinde olduklarını görünce, gördüklerinin hayal olmadığını anladı. Bu durum, düşmanın gözünü korkutmuştu. Gizli bir el, savaşın kaderini bir anda değiştirmişti.

KAŞIKÇI DEDE

Temmuz sıcağı, Çanakkale sırtlarını dalgalandırıyordu. Bir bölük Mehmetçik, gururlu adımlarla marş söyleyerek cepheye sevk olunuyordu. Kumandan sıcağın tesiriyle askerlerin takatinin daha fazla tükenmesini istemediği için, yavaş adımlarla yürümelerini emretti. Ne ki temmuz sıcağı yüreklerde hararet olmuştu. Mataralardaki son yudum sular da paylaşılmış ve tükenmişti.

Askerin yolu Bigalı köyüne düşmüştü. Kumandan, "Köyün olduğu yerde su da vardır." diye mırıldandı. Köye yaklaştıklarında ileride yolun kenarındaki çeşmeyi fark ettiler. Gözlerde bir heyecan belirdi. Ne var ki çeşmenin yakınına vardıklarında hayal kırıklığına uğradılar. Çeşme kurumuştu.

Az ileride bir çeşme daha çıktı karşılarına. O çeşme de kurumuştu, ancak çeşmenin hemen yanında beyaz sakallı nur yüzlü bir dede elinde testi beklemekteydi. Herkes önce, dedenin su doldurmak için çeşmeye geldiğini, suyun kurumuş olduğunu görünce de gitmek

için hazırlandığını düşündü. Tam kurumuş çeşmenin yanında bekleyen dedenin önünden geçiyorlardı ki nur yüzlü dede seslendi:

– Evlatlarım gelin sizlere soğuk su vereyim de mataralarınızı doldurunuz!

Kumandan, önce aldırış etmez gibi gözükmeye çalıştıysa da ihtiyarı kırmak istemedi. Bir yudum da olsa suyundan alıp gönlünü razı etmek gerek, diye düşündü. Bölüğündeki askerler susuzluktan kırılırken, kendisi yalnız başına testideki suyu kana kana içemezdi. Bu yüzden "Davete icabet etmek sünnettir." düşüncesiyle bir yudum su içip yoluna devam etmeyi düşünüyordu. İhtiyarın yanına yöneldi. İhtiyar, askerlerin durdurulmadığını görünce kumandana seslendi:

– Kumandan efendi, askerlerini de getirsene!

– İyi de dede, elindeki su sadece senin ihtiyacını görür. Ben sadece nezaketsizlik etmemek için senin davetine karşılık vermek isterim. Askerlerim adına bir yudum içersem yeter.

– Olmaz evladım, onlar da gelsinler. Bu su hepinize yeter.

Kumandan, ihtiyarın aklını oynatmış bir meczup olduğunu düşünmeye başladı. Bir testi su, dört yüz kişilik bir bölüğe yeter miydi? Ancak bir yandan da böyle meczupların duası kabul olur düşüncesindeydi. İhtiyarı kırmak istemedi. Hem bölüğün de biraz dinlenmeye ihtiyacı vardı. Bölüğüne seslendi:

– Bölük dur!

Askerler, kumandanın emriyle beraber oldukları yere çivilendiler.

– Sağa dön!

Şimdi bütün askerler nur yüzlü dedeyle karşı karşıyaydı. Pirifâni, öndeki birkaç askere eliyle işaret ederek mataralarını getirmelerini söyledi. Kumandanın da izin vermesiyle nur yüzlü dedeye yöneldiler. Beş on askerin hepsi mataralarını suyla doldurup yerlerine geçtiler. Dede, eliyle işaret ederek diğer askerleri de çağırdı. Herkes şaşkınlık içindeydi. Suyun bitmiş olması gerekiyordu. Kumandan meraklandı. Sırasıyla diğer askerlere de izin verdi. Onlar da mataralarını doldurdular.

Kumandan titremeye başlamıştı. Bütün askerler hayret ve hayranlık içindeydiler. Bu olağanüstü durum karşısında, pirifâninin bir Allah dostu olduğuna kanaat getirilmişti. Kimseden 'çıt' çıkmıyordu. Herkes derin bir ibadet heyecanı içinde sırayla, hürmetli tavırlarla mataralarını dolduruyor, nur yüzlü dedenin elini öpüp sıralarına geçiyorlardı.

Bölüğün en sonundaki asker Lâdikli Ahmet'ti. İlk başta suyun kendisine yetmeyeceğini düşünmüş, sabırsızlanıp üzülmüştü. Lakin gördüğü manzara karşısında, bu nur yüzlü dedenin elindeki suyun bir orduya yeteceğine kanaat getirdiği için sabırsızlığı geçmişti. Sakin tavırlarla testiden matarasını doldurdu. Sudan kana kana içti, yanan bağrını serinletti. Testideki su

bitmemişti. Lâdikli Ahmet, bütün askerlerin merakı olan soruyu sordu:

– Dede, siz kimsiniz, adınız nedir?

– Kaşıkçı Dede, derler bana evladım! Kilitbahir köyündenim. Evladım, cephede yaralanırsan eğer, matarandaki sudan yaranın üzerine döküver. Allah'ın izniyle şifa bulursun, dedi pirifâni.

Kumandan ve askerleri, Kaşıkçı Dede ile helalleşip hayret ve haşyet içinde yollarına devam ettiler. Bir gün sonrası birlik, cephede dehşetli bir savaşın ortasında buldu kendini. O gün akşama kadar aralıksız sürdü çatışma.

Lâdikli Ahmet, bir taarruz sonrasında yaralanıp düşmüştü. Hemen birkaç adım önünde ve gerisinde, birkaç arkadaşı daha yaralanıp düştü. Lâdikli Ahmet, ne olur ne olmaz endişesiyle matarasındaki suyunu idareli kullanmıştı. Ama diğer arkadaşlarının mataralarındaki su bitmişti. Hemen aklına Kaşıkçı Dede'nin söyledikleri geldi. Matarasındaki suyu yarasının üzerine döktü. Beş on dakika bekledikten sonra yarasının gerçekten iyileşmeye başladığını gördü. Hemen diğer yaralı arkadaşlarının yanına koştu ve matarasındaki sudan onların yaralarına da döküverdi.

Birkaç gün sonraydı... O gün yine çatışma sırasında yaralandı Lâdikli Ahmet. Bu kez yarası bir hayli ağırdı. Üstelik matarasındaki su da bitmişti. Kan kaybından bayıldı ve kendinden geçti. Gözlerini açtığında

vapurla hastaneye götürüldüğünü anladı. İki ay tedaviden sonra, hava değişimi için memleketine gönderilmesine karar verildi. Lâdikli Ahmet, ağlamaya başladı. Cepheden ayrılmak istemiyordu. Kumandanından izin alarak Soğalıdere'deki ağabeyini görmeye gitti. Ağabeyinin şehadet haberi üzerine sevinç ve hüznü aynı anda yaşadı. Hem ağladı hem gururlandı, karışık duygulara büründü. Birliğine katılmak üzere yeniden yola koyuldu.

Birliğe geri dönerken Kilitbahir Köyü üzerinden gitmeyi düşünmüştü. Kilitbahir Köyü'nden geçerken Kaşıkçı Dede'yi ziyaret etmek geldi aklına. Pirifâniyi görüp elini öpmek istedi. Karşılaştığı yaşlı bir köylüye Kaşıkçı Dede'yi sordu. İhtiyar, önce biraz düşündü sonra da şöyle deyiverdi:

– Yok, evladım, burada öyle biri yok!

– Nasıl olur, biz buradan geçerken bütün birliğe testisinden su doldurup vermişti.

– Yalnız, yüzlerce yıl önce ölmüş bir evliyanın kabri var burada. Biz Kaşıkçı Dede, diye ona deriz.

Lâdikli Ahmet şaşkındı. Sesi titreyerek sordu:

– Peki, o zatın kabri nerededir?

İhtiyar, Ahmet'in önüne düşerek onu Kaşıkçı Dede'nin kabrine götürdü. Lâdikli Ahmet, Kaşıkçı Dede'nin türbesinde dua ederken, suyu bitmeyen testinin de matarasındaki yarasını iyileştiren suyun da sırrını çözmüştü.

SESSİZ BEKLEYİŞ

Zaman, günle gecenin birleşme noktasındaydı. Etraf yavaş yavaş gün ışığından sıyrılıyordu. Dağınık kasaba evlerinin yüksek duvarlı avlularının ardından dumanlar yükseliyordu.

Tandırın sıcaklığı Selma Gelin'in yüzünü yaladı. İşinin ehli bir kaş kaldırımıyla, başını yandan geriye çevirdi. Sonra ekmeği ilk hamlede tandırdan çıkardı sofraya getirdi. Bir bıçak darbesi vurdu ekmeğin ortasına. Ekmekten buhar yükselmeye durdu. Mahmut Dede'nin avlu kapısından iki büklüm içeri girdiğini görünce eltisine ve yengesine seslendi:

– Yemek hazır!

Evin büyüklerine seslenmek, emir gibi anlaşılacağından olsa gerek, hoş karşılanmazdı. Bu sesleniş onlara da dolaylı bir seslenişti.

Avluya yeni giren Dede, düşünceliydi. Okyanusta dev dalgalar arasında gemisi parçalanmış ve bir tahta parçasına tutunmuş bir insan çaresizliği vardı üzerinde. Lakin çaresiz görüntüsünün altında müthiş bir

teslimiyetin olduğu da seziliyordu. Belli ki acılıydı ve tahta parçasına değil, Rabbine tutunuyordu.

Ev halkı işini yapıyormuş gibi gözükse de gözleri bir yandan Mahmut Dede'yi süzüyordu. Herkesin içinde, dedenin akşam eve dönünce acı bir haber getireceği endişesi vardı. Yaşlı ayaklarını sürüyerek sahanlığa yöneldi. Kollarını sıvadı.

Kundaktaki bebek asma ağacının altında uyuyor, küçük gelin aceleyle sofrayı düzenliyor, büyük gelin çocukları toparlıyor, nine abdest suyu hazırlıyordu. Ev halkı sofraya oturduğunda herkes kocaman bir susku içindeydi. Sanki herkes konuşacaklarının içlerinde olgunlaşmasını bekliyor gibiydi.

Evin iki oğlu da Çanakkale'ye gittiğinden, hele büyük oğlanın şehadet haberi geldiğinden beri susmak, ev halkı arasında konuşmanın başka bir şekli olmuştu. Evin annesi sessizliği bozdu:

– Kemal'imden mektup var mı efendi?

Dede, ağzında çevirmeye durduğu ekmeği iri iri yutkundu. Dili acı acı dolandı ağzında:

– Her akşam sorar durursun hanım, ben diyeceğim zamanı bilmem mi?

Gözünü kaçırdı eşinden. Eşinin sorduğu, iki satır mektup değildi. Her ikindi vakti cami kapısına asılan şehitlerin listesini soruyordu, ama bunu açıkça söylemeye dili varmıyordu. O liste annelerin yüreklerine düşen kor ateşti zira.

Selma Gelin tedirgindi. Yengesinin kısa süre önce yaşadığı acıya kendisinin dayanamayacağını düşünüyordu. Eli sofraya bir türlü varmamıştı.

– Sen neden yemiyon kızım, dedi kaynanası.

Suskundu. Konuşmaya üşeniyor gibiydi. Gözü kundaktaki bebeğine kaydı. Acı acı bakındı. Sonra, kupkuru bir ses tonuyla konuştu:

– Kemal'im şimdi kuru ekmek bulamazken, ne bilem elim sıcak ekmeğe varmıyor!

Sıcak ekmeğe uzanan eller, bir anda havada donakaldı. Boş yutkunuşlar, boğazlardan aşağı bir şey göndermedi. Bütün aile suskulu bir acıydı. Kasabaya peş peşe gelen şehit haberleri hele evin büyük oğlunun şehadeti, yüzlerde kederli bir çizgi olmuştu.

Sustular. Yalnızca sustular.

Gün ışığı iyice kaybolurken karanlık bir gölge, şekilleri kendi fırçasıyla boyuyordu. Köpekler acı acı ulumaya durdu. Gökyüzünde hızla süzülen kırlangıçlar, son turlarını yaptı. Susuyorlardı ama susmanın ve beklemenin acı sesi, içlerde hep acı acı yankılanıyordu. Konuşmak ihtiyacı içlerde sessiz romanlar yazıyordu.

Akşam ezanının okunmasıyla, Mahmut Dede avluda namaza durdu. Namazdan sonra asmanın dibine oturup elindeki çubukla yeri eşelemeye başladı. Dedenin hâlleri hâl değildi. Evin kadını meraklandı. Usulca yanına sokuldu.

Selma Gelin, bir yandan sofrayı kaldırırken bir yandan kayın babasını süzmeye devam ediyordu.

Bekliyorlardı. Herkes sanki gelecek bir habere hazırlanıyordu. Bu bekleyişte, günün ışığını solduran, insanın içini acıtan bir hâl vardı.

– Çanakkale'de savaş iyice dehşetlenmiş diyorlar Efendi! Bugün cami kapısında liste asılmış mıydı?

Mahmut Dede'nin yüzü acıyla gerildi. Yutkundu, cevap vermedi.

– Aylardır Kemal'imden haber yok. Yavrumun gidiş günleri omzumda yük olup ağırlaştı. Her biten gün biraz daha ağırlık oluyor sırtımda, kaldıramıyorum gayrı.

Dede susuyordu. Konuşsa sanki ağlayacaktı. Yıkık bir duvar gibiydi. Bir ara eşinin yüzüne baktı.

– Kasabanın öte mahallesinden Rıfat'ın oğlu şehit düşmüş, dedi.

Kadın dizlerine vurarak dövünmeye durdu. Selma Gelin eltisine baktı. Hareketlendi. Avluda uyuyan bebeğinin yüzündeki sinekleri kovaladı.

Cepheden gelen her şehit haberinden sonra seslenmeden konuşmayı, sabrederek beklemeyi öğrenmişlerdi. Beklemek, ev halkı için hayatın bir parçasıydı. Bekliyorlardı ve beklerken ruhlarındaki sabır meyvesini besleyip olgunlaştırıyorlardı. Beklemek, ruhlarında olgun başak kıvamındaydı. Beklemek, içlere çekilirken

derin, dışarı verilirken "Ah"lı çıkan nefesti. Ne ki ev halkı, dokunulsa başaklarındaki ekinleri yere salacak gibilerdi.

O akşam içlerdeki bekleyişlerde bir tedirginlik vardı. Gecenin gölgesi düşene kadar içlerde bir kemirgen kurt oldu beklemek.

O gece yatağında dönüp durdu Selma Gelin. Tedirginlik her yanına batan dikendi. Kundaktaki bebeğinin yüzüne acı acı bakındı gece boyu. Bunca şehit haberi arasında ölüm mü acaba beklediğim, diye düşünüp durdu. Bu gerçeği kendi kendine bile ifade etmemişti hiç. Yüreği "Hop" etti birden. Ürperdi. Gizliden gizliye ölümü mü bekliyorlardı ki. Ölüm düşüncesi, bir son korkusu düşürdü içine. Ölüm bir son muydu ki? Hele şehitler için ölüme bir son denebilir miydi? Şehitler için ölüm, ebediyete kadar var olmanın adıydı oysa. İç konuşmalarıyla, kendini ölüme hazırlamaya durdu. Uyku, sabaha kadar uğramadı Selma Gelin'e.

Sabah ezanının gökyüzünü yıkayan sesiyle doğruldu yatağından. Yeni bir günün bekleyişi başlayacaktı yine. Bekleyiş yorgunuydu artık.

Evin avlusu hareketlendi. Dede kollarını sıvazladı, abdest suyu istedi.

İmam, sabah ezanı sonrası salaya durdu. Şehit salaları ikindi namazından sonra okunurdu oysa. Selma Gelin dikkat kesildi birden. Gözleri iri iri açıldı.

Göğsündeki acı gümbürtüye dönüştü. Dede, abdest almayı uzattıkça uzattı. Anne, göğsünün gümbürtüsünü durdurmak için iki elini göğsüne dayadı. Evin kızı babasına yöneldi:

– Baba kim öldü ki böyle, dedi.

Abdest almayı tamamlayan Mahmut Dede, durmadan yüzüne su serpiyor, yüzüne çarptığı suyun damlaları iri iri toprağa dökülüyordu. Dede, abdest suyuyla gözyaşlarını saklamaya durduysa da bunu başaramadı. Hıçkırıkları yaşlı bedenini sarsmaya başladığında evin annesi boş çuval gibi yere yığıldı:

– Efendi yoksa?

– İmama sabah okursun salayı dediydim. Kemal'imin şehadetini akşama doğru muhtar söylediydi. Sabaha kadar kimseye söylememelerini tembihlediydim.

Beklemek, buraya kadardı. Evin kızı iki elini göğsüne bastırdı. Büyük Gelin acılara donanımlı bağrına sert birkaç darbe vurdu. Selma Gelin'in yüreğine bir yağlı kurşun değdi. Selma Gelin; beklemenin, sabrın yaşayan şehidiydi. Yavrusunun başına geldi sarıldı. Tor top oldu. Bir tutam hüzün, bir dolu acı oldu. Suskuyla beklemek, acıyı da suskuyla yaşamayı öğretmişti. Her şey sessizce yaşanıyordu. Çanakkale gerisindeki hayat; bir tutam beklemek, bir tutam hüzün, bir tutam acıydı.

CEPHEDE DOSTLUK

Seher vaktiydi. Boğaz'ın sırtlarından; zeytin, defne, yabani incir ve ceviz ağaçlarının arasından görünen deniz ince bir titreyiş içindeydi. Tepelerdeki gelincikler, rüzgârın ahengine kapılmış coşkuyla dans ediyordu. Gelibolu sırtları, kazılan mevzilerle köstebek yuvası hâline gelmişti. Ege'nin efeleri zeybekleri, Ankara'nın seğmenleri, Erzurum'un dadaşları, Elazığ'ın gaggoşları, Maraş'ın memikleri ve daha nice beldelerin nice yiğitleri, aylardır hazırladıkları mevzilerde düşmanı bekliyorlardı.

Beklenen gün gelmişti. Bir sabah düşman; çelik namlulara Türk mevzilerini bombalamaya başladı. Etraf bir anda barut kokusuyla dolmuştu. Her top gürlemesi, yeni bir ölüm demekti. Top mermileri mevzileri döverken mevzilerin etrafındaki kum torbaları darmadağın oluyordu. Topların susmasıyla beraber İngilizlerin komutasındaki Anzak Birliği denizden çıkarma yapmaya başladı. Boğaz'ın kıyısı bir anda karınca sürüsü gibi askerle kaynamaya başladı. Sıra

Türk askerindeydi. Bir anda silahlar patlamaya, mermiler havada yağmur gibi yağmaya başladı.

Günün ilerleyen vaktinde silahlar sustu. İki taraf da ölülerini gömmek, yaralılarını tedavi etmek için ateşkes ilan etmişlerdi. Ortalık mahşer alanı gibiydi. Her taraf, kan ve barut kokuyordu.

Salih Çavuş, şehit düşen arkadaşlarının arasında ilerlerken gözyaşlarına yenik düşmüştü. Derin bir çaresizlik yaşıyordu. Her taraftan iniltiler geliyordu. Yüzleri gözleri kan revan içinde kalmış askerler, yardım istiyordu. Sağ kalanlar gönüllü sıhhiyelik yapıyor, arkadaşlarına yardımcı olmak için sağa sola koşturuyorlardı. Bazıları arkadaşlarına yardımcı olmak için ayağa kalkmaya çalışıyor, ayağının olmadığını fark edince yığılıp kalıyordu. Salih Çavuş, geç saatlere kadar koşturdu. Kendisini mahşer yerindeymiş gibi hissediyordu. Allah'ın kendileriyle olduğunu düşünüp teselli olmaya çalıştı.

Bu çatışma ve ateşkes hâli, uzun zaman devam etti. Savaş, sıradanlaşmıştı artık.

Savaşın ilerleyen zamanlarında Anzak ve Türk mevzileri, birbirine iyice yaklaşmıştı. Her günün sonunda kısa süreli ateşkes sağlanıyordu. İki cephenin askerleri, belki aynı düşman için düşmanlık ediyorlardı birbirlerine. Üzerlerine aynı güneş doğuyor, aynı yağmur yağıyor, aynı yerde ölüyor, aynı yerde gömülüyorlardı. Savaşın sıradanlığından bunalan askerler,

zamanla ateşkes sırasında birbirleriyle şakalaşmaya bile başlamışlardı. Yemek molaları arasında, Anzak mevzilerinden Türk mevzilerine konserve kutuları atılmaya başlandı. Türkler de onlara sigara paketleri atıyordu. Hatta zaman zaman birbirlerinin şarkılarına tempo bile tutuyorlardı.

Anzak askerlerinin başında bir İngiliz subay, takımların başında da bir Anzak çavuş bulunuyordu. John, Salih Çavuş'un askerlerinin bulunduğu mevzinin karşısındaki Anzak takımının çavuşuydu. O da emrindeki askerlerin bu sıra dışı eğlencelerine katılıyordu. İngiliz subayı geldiğinde ise bütün bu eğlence son buluyordu.

Yine bir ateşkes zamanıydı. Genellikle geceleyin başlayan ateşkes, günün ilk ışıklarıyla son bulurdu. O gün ateşkesin süresi biraz uzamıştı. Mevzilerin bu denli iç içe olmasından dolayı, Türkleri ilk defa yakından görüyordu John. Merakını daha da bastırmak için mevzisinden çıktı. Arkadaşlarına yerlerinde kalmalarını emretti. Siperlerin sağındaki çalılığa doğru yöneldi.

Salih Çavuş da aynı sebepten aynı çalılığa doğru yönelmişti. Birbirlerinden habersizdiler. Çalılıkların içinde aynı anda gördüler birbirlerini. İkisi de donakaldılar oldukları yerde. İkisinin de gözlerindeki ifade, meraklı ama dostçaydı.

Salih Çavuş; "Bu İngiliz'e benzemiyor, olsa olsa Endonezya veya Avustralya yerlisidir." diye geçirdi içinden. John; Salih Çavuş'u gördüğünde daha farklı

duygular içindeydi. Karşısındaki asker, İngilizlerin kendilerine; kan emici, barbar, vahşi, kaba dediği Türk tipine hiç de benzemiyordu. John içinden; "Bu Türk olamaz!" diye geçiriyordu.

İlk davranan Salih Çavuş oldu. Tebessümle karışık bir asker selamı verdi John'a. John da Salih Çavuş'un selamına aynı sıcaklıkla karşılık verdi. Yüzünde, şaşkınlıkla karışık bir tebessüm belirdi. Salih Çavuş, daha da yaklaşarak elini uzattı John'a. Hisleri, bunun bir barış işareti olduğunu söylediği için, o da elini uzatıverdi. Salih Çavuş, ayağıyla yerdeki dikenleri ayıklayarak iki kişilik yer açtı. Silahını yanına koydu ve yere bağdaş kurarak oturdu. Eliyle yer göstererek John'un da oturmasını istedi. Tabakasından çıkardığı sigarayı uzattı John'a. Aynı yöne bakarak birer sigara yaktılar.

Salih Çavuş, birden John'un bileğindeki kanı fark etti. Savaş için belki sıradan bir yaraydı, ama kanıyordu. Yaraya sarılan bez, kanlar içindeydi. Salih Çavuş, elbisesini çıkararak altındaki lime lime olmuş mintanından bir parça kopardı. Belli ki daha önce birçok defalar aynı şeyi yapmıştı. Salih'in niyetini anlayan John, önemi yok gibi bir el işareti yaptı. Salih Çavuş, ısrar etti. Yarasını temizleyip bir anne şefkatiyle sardı. John'un içinde, bu asil davranışlı Türk'ün şahsında, bütün Türklere karşı derin bir muhabbet ve saygı uyanmıştı. İkisi de birbirlerinin dilini bilmiyorlardı. Ama beden dilleriyle ve gönülleriyle birbirlerine o kadar çok şeyler anlattılar ki...

Sigaraları biter bitmez ikisi de ayağa kalktı. Salih Çavuş, John'u hemen birkaç metre ilerdeki kendi mevzilerine davet etti. Bu riskli bir durumdu. John, kendisine çok farklı anlatılan Türkleri merak ediyordu. Teklifi kabul etti. Askerler yemeklerini yiyorlardı. Onu sıcak tavırlarla karşıladılar. Sofralarına buyur ettiler. Türk askerinin yemeği sadece bir peksimetten ibaretti. John şaşkınlık üstüne şaşkınlık yaşıyordu. Bu şartlarda, böylesine direnen insanlara karşı, derin bir saygı hissetti içinden.

Salih Çavuş ve John, birbirlerinin gözlerine tebessümle bakarak el sıkışıp ayrıldılar. John mevzisine, çalılıkların arasından dönme gereği duymadı. Açık alandan kendi mevzisine yöneldi. Savaşa dair bütün inancı sarsılmış gibiydi.

Bir anda savaşı ve kendini sorgulamaya başlamıştı. İngilizler kendilerine; "Türkler, Hıristiyanlara türlü türlü işkenceler yapan vampirler." demişlerdi. Ama gördüğü Türkler, asil ruhlu insanlardı oysa. "Ben, binlerce kilometre öteden gelmiş bu insanlara silah sıkıyorum. Oysa bu insanlar sadece vatanlarını savunuyorlar." diye düşünmeye başlamıştı.

John, kendi birliğinin başına geldi. Asker kumanyasından açılmamış bir konserve paketini açtı. Konserveleri Salih Çavuş'un mevzisine doğru ardı ardına fırlatmaya başladı. Salih Çavuş John'un neler hissettiğini gayet iyi anlıyordu.

Birliğin İngiliz subayı, uzaktan dürbünüyle bütün olan biteni seyretmişti. Bir süre sonra John'un takımının başına geldi. Oldukça kızgın görünüyordu. John'u mevziden yüksekçe bir yere çıkardı. Gayesi, yapacağı eylemin bütün askerler tarafından, hatta Türkler tarafından da görülmesini sağlamaktı. Önce John'u sorgulamaya başladı. Salih Çavuş da mevziden onları dürbünüyle seyrediyor, olan biteni anlamaya çalışıyordu. John için bir şeylerin ters gittiği belliydi. Bir anda olan oldu.

İngiliz subay, silahını kaldırarak tereddüt etmeden John'un şakağına dayadı ve tetiği çekiverdi. Olanlar karşısında Salih Çavuş'un kanı donmuştu. Ateşkes süresi henüz bitmemişti. Silahına mermiyi verdi, İngiliz subayının başına nişan aldı. Bu riskli bir karardı. Zira ateşkesi kendisi bozmuş olacak, belki de cezalandırılacaktı. Mevziler birbirine çok yakındı. İngiliz subay yere düşen John'un başına bir el daha ateş etti. Salih Çavuş, hiç tereddüt etmeden tetiğe bastı. İngiliz subay yere düştü.

Ardı ardına patlayan silah seslerini duyan diğer mevzilerdeki komutanlar, ateşkesin bittiğini düşünerek 'ateş' emrini verdiler. Bir anda ortalığı barut kokusu sarmıştı. Salih Çavuş, birliğine ateş emrini vermedi. Karşıdaki Anzak birliğinden de tek bir mermi atılmamıştı daha. Bütün mevziler birbirlerini ateşle döverken, karşılıklı iki siperden ses seda yoktu.

Biraz sonra John'un birliğinin mevzisinden beyaz bayraklar sallanmaya başlandı.

BEN SENİN BABANIM

O sabah Hatice Kadın'ın yüzünde gururlu bir hüzün vardı. İnekten yeni sağdığı taze sütü ateşe sürdü. Ateşin yalazı yüzüne vurdukça gözyaşlarını daha tutamadı. Her ne kadar yüzünü kızından sakındıysa da Ayşe, annesinin gözlerindeki nemi görmüştü.

Ayşe, annesinin yanına yaklaştı. Hatice Kadın, yüzünü dönüp tülbendinin kenarıyla gözlerini kuruladı. Ayşe, annesinin gözlerini kendisinden gizlediğini görünce geri döndü. Hep böyle yapardı. Demek ki bir şey söylemeyecekti annesi. Demek, onun ağlayışıyla kendisi de bir kenara çekilip ağlayacaktı.

Ayşe, bazı olayları hissedebilecek, algılayabilecek yaşa gelmişti. Belki babasının gidişinin nereye ve ne sebeple olduğunu anlayamamıştı o zaman, ama artık ağabeylerinin gidişinin nereye ve ne sebeple olduğunu çok iyi biliyordu. Evin içindeki hüzün bulutu, bir anda onun masum çehresini de bulanıklaştırdı.

Sofraya oturduklarında hiç kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Sessizlik, boğazlarda kuru kuru yutkunuştu. Sessizliği Hatice Kadın bozdu:

– İyi de Mustafa'm! Baban Balkan Harbi'nden önce cepheye gitti henüz dönmedi. Ahmet'imle Hasan'ım da Kafkas Cephesi'nde kaldılar. Sen de Çanakkale Cephesi'ne gidiyorsun. Bunca yıl sizleri yokluklar içinde nasıl yetiştirdiğimi ben biliyorum. Ya biz ne olacağız?

Mustafa annesinin yüzüne şefkatle baktı.

– Biliyorsun babam en son Çanakkale Cephesi'ne geçmiş ana. Say ki babamın ziyaretine gidiyorum. Hem herkesin sahibi Allah'tır. Allah büyüktür, sabırlı ol ana, dedi.

– Haklısın oğul haklısın. Vatanın da sahibe ihtiyacı var. Onun sahibi olmazsa bizim hâlimiz nice olur ki. Benimki ana yüreği işte. Vatan kurtulacaksa var sen de git.

Sonra, kocaman suskunluğa gömüldü. Hatice Kadın.

Ayşe, konuşmalardan olanları iyice anlamıştı. Hiç yaşamadığı çocukluk çağının el sallayışları ve gözyaşları arasında, genç kızlık çağının kapılarını yeni aralamıştı. Tazecik yüreği, cepheye giden babasının ve ağabeylerinin ardından yaşadığı hüznü hissetti yeniden. Annesinin gözlerine kaçamak bir bakış attı. Çaresizlik ve acı vardı annesinin gözlerinde.

Hatice Kadın, pencere perdesinden erzak torbası yapmıştı. İçine birkaç yumurta, birkaç bazlama koydu.

Ayşe, kapının ardına büzülüp kalmıştı. Yüreği, körpe bir kuşun yüreği gibi inip inip kalkıyordu. Daha düne kadar evin küçük, körpe kızıyken şimdi birdenbire hayatın yüküyle karşı karşıya kalıyordu. Hayat, kocaman bir hasret dağı oluveriyordu bir anda.

Dışardan davul sesi yükselmeye başladı. Muhtar ve ihtiyar heyeti, davul zurna eşliğinde cepheye gidecek olanları evlerinden topluyordu. Hatice Kadın'ın evi köyün en sonundaydı. Davulun tok sesi kapıyı titretti. Zurnacı yanık bir hava çalıyordu. Bir anda herkes ayaklandı. Mustafa, anasının elini öptü. Bir sarmaşık oldu ana oğul. Sonra, Ayşe'ye yöneldi. Başparmaklarının kökleriyle yanaklarından süzülen yaşları sildi. Sonra hasretle sarıldı:

– Ağlama gözümün nuru, dedi, dua et. Rabbim sizi gözetip korusun.

Sesi titredi bir an. Doğruldu. Anasına sarıldı. Helalleştiler karşılıklı. Hep birden bir sevgi yumağı olup sarıldılar, sevgi ırmağı olup aktılar. Mustafa kapıyı açtığında, köy imamı Ali Hoca'yı karşısında buldu. Erzak torbasını kavrayıp dışarı yöneldi. Hatice Kadın'ın gözlerinin altı torbalanmıştı. Ali Hoca, aksakalının çevrelediği güven veren simasına şefkat yükledi ve teselli etti onu:

– Metin ol kızım, dedi, cepheye dört yiğit göndermiş oluyorsun. Bu gurur sana yeter. Sabret. Allah sabredenlerle beraberdir.

– Gidenlerden dönen yok henüz Hoca Efendi, gidenler döner mi bilmem.

– Yalnız kalıyorum diye üzülme kızım, herkesin sahibi Allah'tır.

– Allah büyük, Hoca Efendi. Doğru dersin lakin ana yüreği işte…

Ayşe'nin sessiz ağlayışı bir anda hıçkırığa döndü. Yüzünü hayal meyal hatırladığı babasının ve iki ağabeyinin hasretine, bir yenisi daha ekleniyordu. Gidenler geri gelmiyordu zira. Gözlerinden ıslak bir figan havalandı, dudaklarına kondu. Hıçkırıkları boğazına düğümlendi… Savaş; cephede yiğit delikanlıları, cephe gerisinde körpecik yürekleri vuruyordu.

Aylar sonraydı…

Bayram arifesiydi. Hatice Kadın, çeyiz sandığında sakladığı entarisini Ayşe'sine göstermeden bayramlığa dönüştürdü. Masum çehresi, babası ve ağabeyleri cepheye gittikten sonra hiç gülmemişti. Tazecik yüreğiyle kocaman bir sessizlik oldu Ayşe. Her yanda babasını ve ağabeylerini görüyordu sanki. Ufuklarda beliren her karaltıyı, Mustafa sandı, Ahmet sandı, Hasan sandı. Her camiden döneni gördüğünde babasını andı. Bundandır ki o gün Hatice Kadın, kızını bir an da olsa sevindirme telaşına düşmüştü.

Bayram sabahı erkenden kalktı. Evini hazırladı. Pencereden dışarı baktı. İhtiyarlar bayram namazından geliyordu. Eşinin ve oğullarının hep beraber

bayram namazından gelişlerini düşündü. Gözlerinden yaşlar süzülmeye başladı yine. Bir aydır gözyaşları hiç kurumamıştı zaten. Kafkas Cephesi'nde savaşan iki evlâdının da şehadet haberi ömründen birkaç yıl birden götürmüştü. Onların şehadetinden dolayı gururluydu. Öbür âlemde onların kendisine şefaatçi olacaklarını biliyordu, ancak yine de yüreğine söz geçiremiyordu. Anaydı...

Ayşe de erkenden kalkmış, annesini seyrediyordu. Annesinin pencereden dışarı dalgın dalgın bakarken sessizce ağladığını biliyordu. Genç kızın yüreğine yine hüzün çöküverdi. Annesinin ardında sessiz bir ağıta durdu. Kafkas cephesindeki ağabeylerinin vefat haberi onu derinden sarsmıştı. Günlerdir rüyalarında Çanakkale'deki babasının ve diğer abisinin ölüm haberiyle sarsılıyordu. Sabah kalktığında sanki yeni bir ölüm haberiyle karşılaşacakmış gibi ürkek bakışlarla gözlerini açıyordu.

Annesi geriye döndüğünde Ayşe'yle göz göze geldi. Ağlıyordu Ayşe. Sarılıp kokladı onu. Gözlerini kuruladı. Ayşe, annesinin elini öpüp bayramını kutladı. Hatice Kadın, zoraki bir gülümsemeyle hediyesini kızına takdim etti. Tedirgin gülümsemelerle birbirlerine sarılıp kenetlendiler yeniden.

Sofraya oturdular sessizce. Ayşe'nin taze yüreğine, hayatta yalnız kalma korkusu çöreklenmişti. Çocukluğunda şen şakrak oturduğu bayram sofrasında, şimdi

yalnız kalmışlardı. Birden kapı vuruldu. Ali Hoca'ydı kapıdaki. Yanında da eşi vardı.

– Bayramda yalnız kaldığınızı düşündük de beraber olalım, dedik. Biz de yalnızız biliyorsunuz. Bizim de iki evladımız cephede.

Ayşe'nin yüreği ferahladı bir an. Hatice Kadın tebessümle onları içeri buyur etti.

Ali Hoca, köydeki çocuklara camide Kur'ân eğitimi veriyordu. Ayşe'ye de hafızlık dersleri veriyor, ona kol kanat geriyor, baba şefkatini hissettirmeye çalışıyordu.

O gün, okuma sırası Ayşe'ye gelmişti. Ayşe, heyecanla ezberini okumaya başladı. Birden muhtar cami kapısında belirdi. Ali Hoca'yı yanına çağırdı. Kapıda fısıltıyla konuştular. Ali Hoca'nın çehresini bir anda siyah bulutlar bürüdü. Muhtarı gönderip, Ayşe'nin yanına geldi:

– Kızım, dedi, bugünlük bu kadar. Sen hele ananın yanına var.

Ayşe'nin yüreği "Cızz" etti. İçinden acı bir şey aktı. Gözlerinin önünde bir şimşek çaktı. Bir şey soramadı Ali Hoca'ya. Gözleri göllendi:

– Sen eve gidedur kızım, dedi. Benim biraz işim olacak.

Hava ağıta gebeydi. Evlerinin önünde kalabalık vardı. Tıpkı bir yıl önceki gibi. Annesi başına siyah bir çatkı sarmıştı. Gözleri kapalı dövünüyordu.

– Yavrum, Mustafa'm!

Ayşe sendeledi o an. İçinde kabaran acı seli, yol bulup da içinden akamıyordu sanki. Hıçkırıklar boğazında tıkanıp kaldı. Ağıt olup yağdı. Acı olup eridi.

Aylar sonraydı.

Ayşe kız, sırtına yüklendiği birkaç çalı çırpıyla bahçeden dönüyordu. Sırtındaki pazen gömlek erimeye yüz tutmuştu. Serpilmiş genç kız görünümüne bürünmüştü.

Patika yoldan köy yoluna girdiğinde saçı sakalı ağarmış biriyle karşılaştı. Daha önce köyde hiç görmediği birisiydi. Elinde bir tahta bavul vardı. Adamdan biraz geri durdu. Adamın kendisine yöneldiğini görünce de yönünü çevirir gibi yaptı.

– Kızım dur bir şey soracağım, dedi yabancı adam.

Sendeler gibi oldu bir an. İçine ılık ılık bir şeyler aktı. "Kızım" sözü, ne kadar da büyüleyici bir sözdü. Durdu.

– Buyur emmi bir şey mi soracan?

– He kızım. Kimlerdensin sen?

– Büyükkayalar'danım emmi.

– Babanın adı nedir kızım?

– Oğuz!

-!...

– Baban köyde mi?

– Yok, cephede kaldı dönmedi.

Adam bir an durdu. Gözlerinden şapır şapır yaş dökmeye başladı. Ayşe, adamın hâlini görünce meraklandı.

– Hayırdır emmi niye ağlıyorsun?

– Yavrum, demek kocaman genç kız oldun ha?

– ....!!!

– Kızım, ben senin babanım!

Ayşe'nin yüreğinde bir volkan kabardı. Sırtındaki yükü bir yana bıraktı. Sarıldı da sarıldı babasına. Ağaç gövdesinde bir sarmaşık oldu.

NÖBET MANGASI

Çanakkale Savaşları'ndan yıllar sonraydı. Bir deniz astsubayı ile bir çavuş, birlikte cip içerisinde Çanakkale'nin Kirtepe Köyü'ne doğru ilerliyorlardı. Vakit akşamüzeriydi. Kirtepe Köyü yakınlarına yaklaşmışlardı.

İki tarafı çamlarla kaplı yolda ilerlerken birden önlerine bir manga asker çıktı. Arabayı kullanan asker, aniden önüne çıkan askerlerin içine dalmamak için frene sert bir şekilde bastı. Astsubay arabanın aniden durmasıyla neredeyse camdan fırlayacaktı. Arabayı kullanan askere biraz sertçe sordu:

– Ne var neden durdun?

Askerin eli ayağı tir tir titriyordu.

– Komutanım, siz görmüyor musunuz? Önümüzden tüfekli, teçhizatlı bir manga asker yolu bölmüş gidiyor. Bakınız, hemen ileride...

Arabanın içindekilerin gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Evet, evet! Bunlar Türk askerleriydi, ancak elbiseleri hiç de o günkü askerlerin giydiği cinsten değildi.

Askerlerin üzerlerindeki üniformalar, Çanakkale savaşları esnasında Türk askerlerinin kullandığı elbiselerdendi. Hem gecenin bu saatinde askerlerin bu kuytu yerde ne işi olabilirdi ki?

Astsubay, gözlerini ovuşturup yerinden kalktı, oturdu ve mırıldandı:

– Çanakkale harbindeki askerlerin kıyafetleri bu! Başlarında fes var, hepsi poturlu.

Arabayı kullanan asker, bir an hayal mi görüyorum acaba, diye düşünmüş, gördüklerinden emin olamamıştı.

– Siz de gördünüz mü kumandanım?

– Görmez miyim? Nizami adımla karşıya geçiyorlar. Biz rüya görmüyoruz değil mi?

– Hayır komutanım. Görevdeyiz ve Kirtepe Köyü'ne gidiyoruz.

Ne yapacaklarını şaşırmışlar, öylece kalakalmışlardı. Hiçbir şey söylemeden askerler geçene kadar beklediler. Askerler, yolun karşısına geçip ağaçlık arazide bir sis bulutu gibi kayboldular.

Arabayı hareket ettirip, ilerlemeye başladıklarında ağızlarını bıçak açmıyordu. İkisinin de benzi kül gibi olmuştu. Kirtepe Köyü'ne vardıklarında onlardaki tuhaf hâli fark eden bir ihtiyar sordu:

– Kumandan hayırdır bir durum mu oldu, benzin sapsarı kesilmiş?

Söyleseler bile, bu çağda böyle hadiselere kim inanırdı ki. Belki de kendilerine deli damgası vurulurdu.

– Yok, bir şey, diye geçiştirdi.

İhtiyar, durumu anlamış olacak ki devam etti:

– Ne o kumandan, nöbet mangasına mı rast geldiniz yoksa?

Astsubay, şaşırdı!

– Galiba siz de gördünüz? Nedir bu durum, anlatır mısınız?

– Anlaşılan siz de görmüşsünüz kumandan!

Sonra anlatmaya devam etti:

– Ah kumandanım, ah! Bu manga, Çanakkale savaşında nöbet tutan bir mangaymış. Fransızlar, bu bir manga askeri şehit etmişler o zaman. Ama o şehit manganın askerleri, ne hikmettir bilinmez her akşam güneş battıktan sonra görevlerini yerine getirmek için gidiyormuş gibi uzaklardan gelirler. Yolu karşıdan karşıya geçerler, ormanın içine yürüyüp kaybolurlar. Nöbet mangası onlar...

-!?

AHRETLİK - ÇAVUŞ

– Çavuşum.

– Söyle ahretlik.

– Şu aşağıdaki dere var ya?

– Evet.

– İşte orası benim ilk geçtiğim sırattır.

– Nasıl yani?

– Düşmanın birliğimizi sıkıştırdığı bir andı. Alay kumandanımız yaman bir adamdı. Cesurdu, gözü pekti. Baktı ki düşman bütün birliğimizi kıracak, ne yapıp edip derenin karşısına geçilmesi gerektiğini belirtti. "Şu dere var ya, dedi. İşte burası sırat köprüsüdür!"

Makineli tüfekler durmamacasına ateş ediyordu. Havada yatay bir mermi sağanağı vardı. Kumandanımız, "Bismillah!" diyerek önce kendisi geçti dereyi. Kırk adımlık mesafeyi bir nefeste geçmişti. Sonra arkadaşlarım, kurşun yağmuru altında bir bir dereyi geçmeye başladılar. Kimi, kanlar içinde yığılıverdi dereye. Benim ellerim doluydu. En son ben vurdum kendimi dereye.

Sakin adımlarla ilerliyordum. Karşıdan, "Çabuk ol, koş, koş!" diye bağırıyorlardı. Ben hiç istifimi bozmamıştım. Etrafımdan geçen mermilerin sesi kulaklarımı yalıyordu. Karşıya vardığımda, "Neden hızlı hareket etmedin?" diye çıkıştı kumandanım.

– Eee, niçin koşmamıştın sahiden? Kumandanına ne söyledin?

– Kumandanım, ellerimdeki bakraçlarda arkadaşlarımın çorbaları vardı. Çorbalar dökülürse arkadaşlarım aç kalırdı. Sonra, düşmandan korkulmaz ki kumandanım, dedim.

– Kumandanın ne yaptı?

– Kumandanım duygulandı, sarıldı bana.

Elbisesi kan olmuştu. Göğsümden vurulduğumu o zaman fark ettim.

– Ahretlik.

– Efendim Çavuşum.

– Aynı kaderi yaşamışız demek.

– Nasıl yani?

– Benim de ilk geçtiğim sırat burasıydı.

– Sahi mi Çavuşum!

– Sahi ya.

– Nasıl oldu?

– İngilizler, bu derede mevzilenmişlerdi. Birliğin emniyeti için dereyi geçmemeleri gerekiyordu. Cevat

Paşa'nın emri vardı. Birlik kumandanım görevi bana verdi. Takımımla beraber harekete geçtim. İngilizler, derenin az ilerisine kadar yaklaşmışlar, yüzlerce bidon akaryakıtı derenin kenarına yığmışlar, hareket için vaziyet almışlardı. İngilizlerin bu dereyi geçmeleri hâlinde, sırtları ele geçirip birliklerimize ağır zayiat vermeleri kesindi. Gecenin karanlığını kendimize örtü yaptık. Rovalverimi sımsıkı kavradım ve yattığım yerden fırladım. Takımım da ardımdan harekete geçti. Düşman, harekete geçtiğimizi anlamıştı. Bir anda mermi vızıltıları etrafı inletmeye başladı. Erlerim patır patır dökülmeye başladı. Bir kurşun omzuma, bir kurşun göğsüme gelmişti ve sendelemiştim. Hemen hedef küçültüp yere yattım. Sağ kalan arkadaşlarıma da "Yat!" komutu verdim. Sürünerek siper aldık. Düşmana elli metre kadar yaklaşmıştık.

* *

– Bak şimdi de Saros Körfezi üzerindeyiz.

– Öyle ahretlik.

– Bir keresinde, İngiliz donanması aha bu Saroz'dan top atışları ile bize son derece ağır kayıplar verdiriyordu. Böyle bir atıştan sonra, aynı birlikte silah arkadaşım olan Recep Eniştemi iki ayağı kopmuş hâlde çalıların üzerinde gördüm, henüz sağ idi. Yanına kadar gidebildim. Onu o vaziyette görünce ağlamaya başladım. Recep Eniştem: "Kardeşim niçin böyle ah edip ağlayıp benim ciğerimi dağlarsın! Allah'ın verdiğine merhaba!

Takdir böyle imiş! Onun hükmüne mani yoktur. Elimizden ne gelir. Arzuladığım savaş yolunda oldu. O saadet bana yeter! Sen sağ kalırsan, anamın elini benim için öp! Emzirdiği sütleri helal etsin!" dedikten sonra başını kıbleye doğru çevirmemi istedi. Ruhu çoktan Rahman'a kavuşmuştu.

– Allah rahmet eyleye!

– Yine aynı gün, süngü hücumuna kalkmıştık. Halil adındaki arkadaşım, ağır bir yara alarak yanıma yıkıldı. Bir müddet sessiz kaldı ve sonra, bana seslendi: "Ahretlik ölümüm yaklaştı, öldükten sonra cesedimi geriye götürtme, buraya ellerinle göm! Üzerimde harp ediniz! Ta ki gazilerin ayak seslerini 'Allah! Allah!' nidalarını rahatlıkla duyayım!" dedi ve gülümseyerek ruhunu teslim etti.

– Rahmet ola.

– Ahretlik.

– Efendim.

– Şu gelincik tarlasında yaşadıklarım geldi bir an gözlerimin önüne.

– Anlatıver öyleyse çavuşum.

– Yine böyle gelinciklerin sağda solda savrulduğu bir zamandı. Düşmana karşı savunma durumundaydık. Birliğimle gerideki birliklerin irtibatı kopmuştu. Düşmanın önündeki tek engel benim birliğimdi. Kumanyamız bitmiş, er başına on üç mermimiz kalmıştı. Düşman, bizim olduğumuz yerden bir koridor

açarsa gerideki birliklerimizin durumu tehlikeye düşecekti. Böylece düşman, Mehmetçiklerimizi kıracak büyük bir muzafferiyet sağlamış olacaktı. İki yolumuz kalmıştı, ya teslim olacak ya da topyekûn şehit düşecektik.

O gece geç saatlere kadar ibadet edip dua dua yalvardım. Zor bir karar vermem gerekiyordu. Uykuya daldığım bir anda, şu gördüğün karşı tepeden nur yüzlü pirifânilerin meydana getirdiği bir topluluğun bize doğru geldiğini gördüm. Bize doğru yaklaşırken gür sesleriyle, "Kul 'Ya Rab!' dediği zaman Allah 'Lebbeyk, buyur kulum!' der." diye sesleniyorlardı. Ürperdim. Ben gece boyu "Ya Rab!" diye dua etmiştim. Sanki rüyamda Rabbim bana mesaj göndermişti.

Sabah olunca rüyamı, emrimdeki askerlerime anlattım. "Ben teslim olmayıp savaşacağım, lakin sizlerin düşüncesini de öğrenmek isterim." dedim. Askerlerimin verdiği cevap beni çok duygulandırdı ve cesaretlendirdi.

"Kumandanımız, dediler, isterseniz kalan on üç mermiyi de vermeyiniz. Biz süngülerimizle düşmana geçit vermeyiz." O gün düşmana kök söktürdük. Düşmanın oyunu bozuldu. Allah'ın izniyle birliğimizi yarıp, tepeleri ele geçirmeye muvaffak olamadılar.

...

Her yeri kuşbakışı görebiliyorlardı. Çanakkale Boğaz'ı, Seddülbahir, Hamidiye, Tabyazı...

Yollarına devam ettiler. Etraf şehitliklerle doluydu. Mevzilerin birçoğu yerinde duruyordu. Kimsecikler görünmüyordu. Etrafta insanın içine huzur veren bir dinginlik vardı. Pamuksu bulutların arasından süzülen güneş, Gelibolu yarımadasının Boğaz'a bakan yamaçlarını yıldızlıyordu. Tepelerde hafif rüzgârın etkisiyle savrulan gelincikler, sanki Boğaz'ın dingin, sakin sularını selamlıyorlardı. Çalıların üzerlerindeki hoş ötüşlü kuşlar, gelinciklerin raksına eşlik ediyordu.

Biri sessizliği bozdu:

– Ahretlik!

– Efendim Çavuşum!

– Deniz ne kadar da sakin değil mi?

– Öyle Çavuşum.

– O dev çelik yığınlarının hepsi gitmişler, hiçbiri gözükmüyor!

– Şükür olsun Çavuşum, gitmişler. Ama nasıl oldu bu acaba?

– ...?

– Tuhaf, hem de çok tuhaf değil mi Çavuşum!

– Evet, tuhaf bir durum. Sanki Ashab-ı Kehf gibi bir mağarada uyumuşuz da yıllar sonra uyanmışız gibi.

– Ne güzel ifade ettiniz, aynen öyle vallahi. Çavuşum!

– Buyur Ahretlik.

– Bak Karayürek Deresi'nden geçiyoruz.

– Sahi! Şu meşhur Karayürek Deresi. Burada çarpıştın mı Ahretlik?

– Çarpışmam mı Çavuşum! O zaman senin bulunduğun birlikte değildim. İngiliz topçusu şiddetini artırmıştı. Derede mahzur kaldık. Kımıldayamıyorduk. Topçu ateşi nihayete erdiğinde, arkadaşım Recep'in fundalıkların üzerine savrulmuş olduğunu gördüm. Etrafı kolaçan ederek yanına yaklaştığımda içim kabardı. İki ayağı da kopmuştu Recep'in. Ben kendimi tutamadım.

– Ağladın yani?

– Ağlanmayacak gibi değildi ki Çavuşum. Recep kendindeydi. O hâldeyken beni teselliye çalıştı: "Kardeşim, dedi, neden böyle ah edip ağlarsın? Bize Rabbimizin hükmüne boyun eğmek düşer. Benim için yazılan böyleymiş, ağlama dayanıklı ol. Gayretullaha dokunur sonra. Hem, benim arzuladığım şehadet gerçekleşiyor. Lakin senden bir isteğim vardır." Söyle kardeşim, isteğin başım üstüne, dedim. "Eğer sen sağ kalırsan anamı bul elini öp, hakkını, sütünü bir kez daha helal etsin." dedi. Sonra yavaşça şehadet getirdi ve ruhunu Rahman'a teslim etti.

– Allah rahmet eylesin.

– Âmin. O gece düşmanı yaramadık. Çok şiddetli bir çarpışma oldu. Düşman, tepeden başımıza mermileri bombaları yağdırıyordu. Karanlık çöktüğünde şehitlerimizi dahi gömme fırsatı vermemişti düşman. Buna rağmen deredeki mevzilerimizi koruduk. Gece keşif kolunda görevliydim. Bak derenin şu alt tarafında geziniyordum. Gökyüzünde ay gözükmüyordu. Zifirî karanlıktı ortalık. Susamıştım. Mataramı dereye daldırıp doldurdum. Birkaç yudum aldım. Tadı tuhaftı suyun. Avucuma döküp dikkatle baktım. Bu, su değil kandı! Şehitlerin kanı toprağa sızıyor, dere kan akıyordu.

– Şimdi kimseler görünmüyor Ahretlik.

– He ya.

– Ahretlik!

– Buyur Çavuşum!

– Şu ilerdeki koyu görüyor musun?

– Görmem mi?

– Bir İngiliz uçağı düşmüştü oraya. Pilotları suya atlamışlardı. Biri boğuldu suda. Su dalgalıydı. Düşman ateşi kesmemişti. Düşman gemilerinden ateş ediliyor, gülleler sağımıza solumuza düşüyordu. Bir fırsatını bulup hemen suya daldım. Pilot suya dalıp dalıp çıkıyordu. Beni görünce gözleri fal taşı gibi açıldı. Öldüreceğimi sandı. Yardımcı olup kıyıya çıkardım. Kıyıya yaklaşınca direnir gibi oldu. Kıyıya çıkarıp işkenceyle öldüreceğimi sanıyordu.

Emin bir yere yatırıp bıraktım. Askerlerim masaj yaptılar. Hizmet ettiler. Pilot şaşırmıştı. Sonra orduya teslim etmek üzere gönderdik. Giderken; "Her ne kadar bizimkiler karalasalar da ben Türklerin ne kadar iyiliksever, cesur olduklarını bazı kitaplardan okumuştum. Ama şimdi bunu bizzat gördüm. Bunca şiddetli tazyik ve ateş altında bile insanlığınızı muhafaza edebiliyorsunuz." dedi.

– Bizim bu insanlıklarımıza onlar hiç de aynı karşılıkla cevap vermediler Çavuşum.

– Nasıl?

– Esaretten kurtulan bir arkadaşım anlattıydı. Bizim esirleri bir çadıra doldurup benzin döküp yakmışlar.

– Doğrudur. Ancak aramızda bir fark olmalı değil midir? Biz de onlar gibi yapsaydık Müslüman'la kâfirin farkı nasıl anlaşılırdı. Hem şundan emin ol bunca silaha, güce karşı koyuşumuzun sebebi, Allah'ın bize yardımıyla olmuştur. Biz de onlar gibi olsaydık Allah bize yardım eder miydi?

– Haklısın çavuşum.

– Ahretlik!

– Efendim Çavuşum!

– Böyle her yeri tehlikesiz gezebilmek ne güzel!

– Evet, buralar bir hayli değişmiş. Her yer kuşlara ve gelinciklere kalmış.

– Düşman dersini alıp gitmiş belli ki. Burası düşmanın bizden dersini en çok aldığı yerdir.

– Bilmem mi çavuşum.

– Bir keresinde çatışma esnasında bizim mevzilerimizle düşman mevzileri arasından bir inilti geliyordu. Ortalık zifiri karanlıktı. Sesine iyice kulak kabarttığımızda bunun bir Türk askeri olduğunu anladık. Üç gün önceki taarruz sırasında yaralanmış, geride kalmış, sürüne sürüne mevziiye ancak ulaşabilmişti. Hemen yardımına koştuk. Bitkindi. "Amanın arkadaşlar, dedi, düşman bombalarıyla geliyor."

Hemen bir aydınlatma fişeği gönderdik. Etraf aydınlanınca gördük ki düşman kuvvetli bir kolla ilerlemekte. Hemen karşılık verdik. O yaralı asker, o gayreti göstermeseydi baskına uğrayıp kırılacaktık. İşte, düşmanı kovan ve bizi muzaffer eden böylesi ruhlardır.

– Allah hepsinden razı olsun.

– Âmin. Ahretlik!

– Efendim Çavuşum!

– Karşıdaki mevzileri görüyor musun?

– Evet, düşmanın eline geçmişti bir zaman.

– İyi bildin. Siperin düşmanın elinde olduğu bir gün, karanlıktan faydalanıp yavaşça sipere yaklaştım. Karşılaştığım ilk düşmanı hakladım. Kendi elbiselerimin üzerine hemen onun elbiselerini giyindim. Hiç çekingenlik göstermeden düşman mevzilerini boydan

boya dolaşarak bilgi topladım. Bir süre sonra da bir yolunu bulup kendi birliğime döndüm.

– İyi cesaret Çavuşum, sonra ne oldu?

– Sonra kumandanlarım, verdiğim bilgiler doğrultusunda bir plan yaptılar ve düşmanın elindeki bu mevzileri ele geçirdik.

– Aha mevzilerin gerisine geldik Çavuşum.

– Evet ya!

– Hayırdır Çavuşum gene durgunlaştın?

– Burada, Rizeli Salih Çavuş namında birisiyle yaşadıklarım unutulur gibi değil. Onu hatırladım da.

– Nasıl?

– Bir süngü harbi sonrasında, yaralılar arasında Salih Çavuş'u gördüm. Kanlar içindeydi. Koynundan çıkardığı Kur'ân-ı Kerîm'i okumaya çalışıyordu. Tuhaf olan şey, gözünden süngülenmiş olmasıydı. "Ne yapıyorsun Salih Çavuş?" diye sordum. "Kur'ân okuyorum tertibim. Anamın emanetiydi bu Kur'ân. Anam, 'Oğlum al bu Kur'ân'ı, yanında bulunsun. Sen Allah'ın Kitabı'yla ol ki O da seninle olsun. Allah sana yeter.' dediydi." dedi.

Salih Çavuş bunları söylerken son nefesini verdi, Rabbiyle olma şerefine erişti. Elindeki Kur'ân'ı aldım. Kur'ân açıktı. Bir âyetin üzerine kan damlamıştı. Bu âyet, Al-i İmran sûresinin 173. âyetiydi. Şöyle diyordu:

"Onlar öyle kimselerdir ki halk kendilerine: 'Düşmanlarınız olan insanlar size karşı ordu hazırladılar, aman onlardan kendinizi koruyun!' dediklerinde bu tehdit onların imanlarını artırmış ve 'Allah bize yeter, o ne güzel vekildir.' demişlerdir."

– Ne mutlu Salih Çavuş'a.

– Aaa!

– Hayırdır Çavuşum?

– Ahretlik şu Şalih Çavuş, işte.

– Sahi mevzilerin gerisinde dolaşan biri var.

– Salih Çavuş, o işte.

– Sahi, hani şehit olmuştu.

– O da bizi gördü.

– ...